

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

Előfizetési ára:		Főmunkatárs:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Egy évre	240.000 korona	VÁZSONYI VILMOS	Budapest, VII. ker., Aréna út 80. sz.
Félévre	120.000 korona	Felelős szerkesztő: CSERGŐ HUGÓ	Telefón: József 55-71
Negyedévre	60.000 korona		Megjelenik minden szombaton

Politikai Bicsérdyzmus

Irta: PAKOTS JÓZSEF

A tarjáni erdő fái rügyeznek és ványadt, éhes bányászok rácsapnak a nyers, sarjadó rügyekre. Milyen jó, hogy tavasz van! Mit csinálnának e nyomorult páriák, ha még rügyek se volnának? Mivel csillapítanak rettenetes éhségüket? Ez a tarjáni eset a Bicsérdyzmusnak tragikus sikere.

És csupa ilyen siker az egész magyar életen végig. Az ügynevezett leépítés szédületes tempóban mutatkozik a nagy gazdasági mechanizmusban; a salgótarjáni bányamedencében hetenként csak háromnapos üzem, a gyárak kéményei mint hideg, halotti ujjak mutatnak a boldog másvilág felé, a kereskedelmi vállalatokat valósággal fizetésképtelenségi járvány tizedeli Budapesten, harmincezer nyilvántartott munkanélküli, megannyi éhező, kenyértelen család és országszerte mindenütt a kietlen nyomor, pusztulás. Az újságokban már külön napi rovat nyílt az öngyilkosságokról, akár a meteorológiai intézet időjárás-prognosztikonjáról s lefőztük ebben Angiát, amelyről *Stendhal* azt írja egy helyütt: „a legokosabb angol is naponként egy órán át örült, megjelenik nála az öngyilkosság démona, amely az ország Istene”.

Elég, elég! Olyan lázító a kép, hogy az ember már önmagától is fél. Hova sodorja a nyomornak ez a zuhatagos áradata ezt a szenvedő országot és benne önmagát is? A salgótarjáni hatezer munkás szomorú, fekete menete, mely mint egy gátját tépett hömpölygő, harsogó, tajtékos, vézes morajlású folyam áradt Budapest felé, hogy aztán paranasszóra megtorlódjon, szörnyű ítéletidőket jósol. *Vihar van készülöben*. A természet vak erői már lázadoznak. *Lafargue* írja a gazdasági materializmusról szóló könyvében, hogy a természet se nem erkölcsös, se nem jó, se nem intelligens — vak erői irgalmatlanul elnyomják a gyengéket és csak az erőseket hagyják életben. Ma még az éhező, rongyos embertömeg a gyöngö. De ha az indulat, az elkeseredés, a lázongó éhség egylelkű tömegbe olvasztja s ez a rettentő erő elindul, mindent elsöpör, ami útjába kerül.

Van ennek a nagy összeomlásnak egy kétségbeesztő tanulsága, amelyet jó lesz titkolnunk még önmagunk előtt is. Az országvezetésre hivatott polgári társadalomnak guvernementális erőhanyatlása, esődje lappangrosszatsejtetön mögötte. A *formális*

action of the citizens, a polgári társadalom alakító tevékenysége egyre lanyhább, erőtlenebb és amitől annyira fél a mai gazdasági világrend s aminek szélvihara már meglegyintette, *be fog következni, ha észre nem tér, ha nagy önzellelenséggel, szociális belátással és ösztönös lélfentartási önzéssel nem segít a milliók nyomorán*.

Geológusok állapították meg azt a különös természeti jelenséget, hogy fent, az égnek meredő sziklabérek csúcsán a tengerszem ragyogó, szép időben egyszerre csak elkezd borzongani, morajlani, hánytorgni. Sokáig nem tudták megmagyarázni e különös jelenség okát. Később egy geológus felfedezte, hogy a tengerszem azért borzong, nyugtalanodik, mert valahol messze a tenger háborog. A tengerszem és a nagy tenger között mélyen a föld gyomrában geológiai kapcsolat van s a tengerszem megéri a nagy, óceáni vihart. A salgótarjáni hatezer bányamunkás megmozdulása, felmorajlása is ilyen tengerszemszerű jelenség. A millióknak nagy tengerében már ott lappang a vihar, már feszíti a tenger felszínét, a titokzatos erők fellendítik, dagasztják. *Vigyázat, közeledik a tengerrengés!*

Aki ezt nem látja, az nem csak szerencsétlen vaksággal van megverve, hanem gonosz is. És *Bud* pénzügyminiszter úr talán mégsem gonosz ember. Az egyéniség olyan jóindulatúan professzoros, olyan akadémikusan tudálekos, olyan időgesen meggyőződéses, hogy inkább a rossz *finánc-szemüvegének tulajdonítjuk a rövidlátást, a meg nem értést, az érzéketlenséget, mint a rossz szívének*. A szíve jó, csak a rekeszei adórubrikák. Egyenesen megható volt, hogy milyen elégedett volt önmagával és pénzügyi, gazdasági politikájával expozejában. És most rádupláz *Mr. Smith*, a nagy ellenőr, szintén jóindulatú főbiztosunk, aki örvend az egyenes adó-bevételek növekedésének, hozsannát zeng a forgalmi adó csökkenésének, a vámbevételek kedvező alakulásának. A főbiztos úr szerint a *helyzet nem lehet alapjában rossz*. Szegény ország! Olyan állapotban van valahogy, mint az egyszeri cigány lova. A móré sem tudta élelmezni a lovát, hát elhatározta, hogy hozzászoktatja a koplaláshoz. Öt napig csak elkoplalt a szegény pára, de a hatodik napra felfordult. Mire a cigány így sóhajtott fel: „Milyen kár! Ha még

csak egy napig bírta volna, akkor egészen hozzászokott volna!" De nem bírta.

És nem lehet birni ezt a szédítő, eltompító, elnyesztő, beteglázias nyomorúságot. A delirium aggasztó rezzenései már föltetszenek. Segíteni kell! Mert mi történnék, ha a tarjáni fekete menet megismétlődne, megszorodna, megsokszorosodna? Ha az ország más részeiből is megindulnának a nyomorúság seregei? Ha munkások, munkanélküliek útra kelnének, megmozdulnának mint millió rög. A sok inséges B-listás, kereskedő, iparos, lateiner, külön medrekbe torlódva, felhullámanza. Mit akarhatna a nyomor széles folyamának e deltája? Mit akarhatna és kitől? Talán a kormányt ostromolná? Ezt a kormányt? Amelyik immár esztendők óta látja e növekvő veszedelmet, a hömpölygő árvizet és úgy tesz, mint Horatius parasztja, várja, míg a vizek lefolyának. Ettől ugyan hiába vár segítséget, munkát. Hiszen még e zordon, tragikus időkben is nem azon igyekszik, fáradozik, hogy *komoly mélyreható és erőteljes szociális intézkedésekkel felvartóztassa a katasztrófát*, hanem apró, kiesinyes politikai taktikázással *minden bajnak, nyomorúságnak felelősségét, ódiúmát az ellenzékre akarja áthárítani*. Nem szabadulunk meg a külföldi pénzügyi ellenőrzéstől? — Az ellenzék az oka. — Nincs osztrák kereskedelmi szerződés és nyakunkon rothad a tavaszi korai gyümölcs- és zöldségtermés? — az ellenzék az oka. — Elmaradtak a szociális kormányzati intézkedések? — az ellenzék az oka.

És ezek után kellő büntudattal meg kell kérdeznünk, hogy az ellenzék az oka a *frankhamisításnak* is? Nádosyért, Szörtseyért, a Térképészeti Intézetért, a Postatákarékpénztárért, a hamis szokolokért és a sok utálatosságért, gyalázatért, amely ezek révén az országot érte, mind az ellenzék a felelős?

És az ellenzék az oka azoknak a *hajmeresztő panamáknak is, amelyek a katonai szállítások körül fölmerültek?* Széna-panama itt, széna-panama ott, panama mindenütt! Ami már kiderült s ami még kiderülhet. Quod Deus avertat! *Az ellenzék utalta ki a katonai kincstár vagyonából a milliárdokat jelentéktelen vállalatoknak, apró részvénytársaságoknak, az Építőbanknak, Avenának, a Kisbirtokosok Országos Szövetkezetének, a Hungária Banknak, illetőleg a Köztisztviselők Országos Gazdasági Szövetkezetének?* *Az ellenzék közgazdasági és politikai reprezentánsai ültek vajjon e vállalatok igazgatóságában?* Az ellenzék szervezte azokat a *titkos társaságokat, amelyeknek Bethlen gróf miniszterelnök hadat üzent s amelyeknek, az ő meghatározása szerint, első kategóriája szolgáltatta a merénylőket, gyilkosokat?*

Bizony balkáni állapotok ezek, amint gróf Csáky honvédelmi miniszter találóan megjegyezte. De nem az ellenzék védi, türi és menti ezeket az állapotokat. Még azzal sem menti, amivel a honvédelmi miniszter úr, aki vigasztalást talál abban, hogy egész Kelet- és Közép-Európa ma egy balkáni panamafészek és nem esodálkozik azon, hogy a trianoni igazságtalanság és embertelenség következtében így lezüllöttek a közállapotaink. Mi nem állunk a *nil admirari* közömbös

alapján. Mi igenis esodálkoznak. Nagyon is esodálkoznak, merő esodálat, bámulat és ámulat vagyunk. Hát így is lehet? Ennyi érzéketlenséggel, erkölcsi közömbösséggel nézni a süllyedést, a zuhanást, a pusztulást? Nem úgy, uraim! *Tolsztojjal* kiáltjuk oda: *Messieurs, arrêtez vous pour un instant!*... Alljanak meg a szédületes lejtőn, ne rántsák magukkal az országot is, ezt a jóra való népet is, a keresztre feszített szegény nemzetet.

Rosszul sáfárkodtak, pusztuljanak hát el az újjáépítés templomából, amelynek minden kockakövet verejtekezve igyekszik összehordani egy dolgozó nemzet, hogy régi szépségében, tiszta stílusában adhassa át visszaszerzett örökül *az* elkövetkező nemzedékeknek. Önök ne irtsák ki rossz és lelketlen politikájukkal ezt a legtöbbet szenvedő és legnagyobb önáldozatra küldetett mai nemzedéket, amely élni akar — a szebb jövőéért!

Vajjon ki érti meg közülök ezt a intelmet?

Pusztuló kert

Irta: BENEDEK JÁNOS †

*Én gyönyörű kertem, paradicsom-kertem,
Melyben annyi édes örömet leltem:
Isten templomában tündöklő oltár,
Hej de kipusztullál, hej de leomollál!*

*Kárpátok fenyője itt nyúlt föl az égig,
Ott susogó nyírfák ezüstje fehérlik;
S te drága öreg hárs, dús lombjaid árnyán
Hüszölt harcok után béri Balogh Ádám.*

*Koronás tölgyekkel fergeteg csatázott,
Mennydörgő villámok tűznyila cikázott;
Ma a csonka törzsön száraz avar zörög,
Törpe súlygy eserjén tolvaj szarka csörög.*

*Almodom rólatok, rám kacagó rózsák, —
Szűrő tövisbokor a rideg valóság.
Szűz lilium helyén vigyorgó mákvirág,
Egy-két császár-szakál, no meg sisakvirág.*

*Gyom, dudva veré föl kertem meleg-ágyát,
Papmacska pusztítja esemetém ágát;
Mérges kígyó sziszeg, vartyog ronda béka —
S felmagzik buján a gyilkos csomorika.*

*S hol a csalogánydal, az édes madárdal,
Amely együtt áradt kertem illatával?
Ütszélén a szétdőlt, üres madárfészek...
— Mikor pusztultok már ti gonosz kertészek?*

*Őszintének lenni a világon annyit tesz, mint egyetlen fegyverekkel menni harcba és fődellen mellel harcolni egy vértezett ember ellen, aki tört emel rád.
Mirabeau.*

Ha az emberek nem hizelegnének egymásnak, nem léteznék társaság.

Vauvenargues.

**Dr. BURSICS ZOLTÁN, ÜGYVÉD
JOGI SZEMINÁRIUMA**

Berlini-tér 3 (Westend-ház). Elkészít az összes jogi, közgazdasági, ügyvédi vizsgákra. Jegyzetbőlet. Tanácskozás

Vázsonyi

„A kért szabadság Vázsonyi képviselő úrnak megadatik”, — jelentette ki az elnök és természetesen nem is tűnt fel, hogy ezzel a formalitással egy nagy parlamenti küzdelemnek egyik fejezete zárul le. Jókai írja valahol, hogy Magyarországon jóformán minden embernek sorsa, ügyes-bajos dolga, emelkedése vagy hanyatlása, egészsége vagy betegsége: *közügy*. Ma egy kicsikét valóban úgy van, nemcsak mert olyan kevesen vagyunk, hanem azért is, mert ma ezen az arányszámon is mélyen alul, *aránytalan kisebbség az igazán hívatott vezérlő-politikus*.

A nagy politikai hadjárat, amely a hamis ezerfrankos felröppenésére megindult, Vázsonyi névvel fonódik össze. Nem mintha ő lett volna az a spírítus rektor, a láthatatlan hosszú kéz, amelynek ujjai az ellenzéki arisztokrácia lovagváraiba is benyúlnak, nem mintha ő állt volna gépházában az egész akciónak, amint azt Bethlen Istvántól kezdve a legkisebb egységspárti kurzuspolitikus is olyan lelkesen és olyan túlságosan is átlátszó taktikával hirdette, egyszerűen „Vázsonyi-ügyet” csinálva a frankügyből s úgy állítva be az egész szituációt, hogy: *tehát „Vázsonyista” mindenki, aki nincs hosszantartóan elragadtatva a kormány politikájától a frankügyben.*

Vázsonyi a frankügyben nem tett mást, mint ami magyar politikusnak, ellenzéki magyar politikusnak kötelessége volt. És mikor a kormánypárton és a kormánypárti sajtóban lelkesedéssel könyvelik el Briand-nak és főleg az angol sajtónak ama hozzáférhetetlen ténymegállapításait, hogy a magyar nép maga utálja a frankügyet, elitéli és megtorlását követeli, nem is gondolják, hogy *ebben Vázsonyinak nagyobb része van, mint az egész kormánypártnak*, ahonnan — annakidején e helyen is feljegyeztük, — akárhányszor ingerült közbeszólásokban hajigálták el a vádat, hogy minek beszélnek annyit a frankügyről, holott a világközvéleményt, amely szinte lábujjhegyen állva figyelte a frankügy parlamenti és bizottsági tárgyalását, *éppen az nyugtatta meg, hogy igenis beszélnek róla*, hogy nem titkolóznak, hogy mindent elkövetnek, minden összefüggés földéítésére.

Vázsonyi nem tett többet, mint amit ellenzéki politikusnak tennie kellett, ezt azonban úgy tette, ahogy . . . *tennie kellett*. Vázsonyinak ebben a harcban nyernivalója nem volt semmi, veszteni valója volt — és Vázsonyi nagyon sokat veszített, a *nyugalomát és egészségét hagyta ott a tűzben*. Az a szabadságkérő levél, amelyben „*megtámadott egészségének helyreállítására*” kért néhány heti szabadságot a nemzetgyűléstől, *sebesülési érme* egy nagy harcnak, amelybe, hogy mit jelentett Vázsonyi — azóta látnivaló, amióta messzire kényszerült a tűzvonaltól és csak betegesen várja a híreket a távoli haretérről.

Minden harc az áldozatnál kezdődik és a demokraták vezére hihetetlenül sokat áldozott fel ebben a harcban. *Csak Laborinak, a Dracyan-ügyben való szerepe hasonlítható ahhoz a herkulési munkához, amelyet Vázsonyi az utolsó hónapokban végzett*. És az analógia megvan még ott is, hogy a nagy francia ügyvéd ellen is merényletet követtek el. Dolgozott mint képviselő, mint a parlamenti vizsgálóbizottság tagja, mint jogász, mint újságíró, mint szónok; szá-mára, mikor harc van, nincs alvás és nincs pihenés, szinte *perpetuum mobilistája* az ügynek, gép, amely nem pihen, *egész menetszáradai a politikai életnek roskadtak össze és dőltek ki, míg ő beszélt, írt, szónokolt, tanácskozott*. Számára nem volt játékdélután a harcban, nem volt vasárnapi munkaszünet a munkában, ha kellett: vezérkart pótolta, ha kellett: közkatona-t, ha kellett: egész tábornok. Ő maga volt sokszor az ügy nyilvánosságának, beszédei: akciók, szavai: mozgalmak és mindezt . . . valamiért, aminek a politikában arra nézve van a legkevesebb haszna, aki Don Quijoteként

harcol ellene, valamiért, amit békebeli nyelven *igazságnak* hívtak a politikában.

Akit a történelemfilozófia sakkjátékai érdek- kelnek, elgondolkozhatik most azon a régi problémán, hogy milyen az — *egy-ember* jelentősége a politika nagy harcaiban. Vázsonyi jó néhány hétre távol van a politika harcaitól, ellenben igaz, hogy a harcok is távol vannak a politikától. *A távollevőnek általában soha sincsen igaza . . .* Azt hisszük azonban, hogy az *események ezt a távollevőt igazolják, ezt az igazán nem „igazolatlan távollevőt” és azt hisszük, hogy mint ahogy Hannibálról feljegyezték, hogy a harcokban heverte ki a harcok sebeit és fáradalmait, a demok-rata párt vezére is a harcban — a győzelmes harcban — fog igazán meggyógyulni.*

A demokrata párt szervezeteihez és tagjaihoz

Négy hónapja immár, hogy *A Polgár* új szerkesztésben, új formában kerül olvasóink elé. Hétről-hétre igyekezett fejlődni és tökéletesülni a lap, hogy mennél erőteljesebben szolgálja a nemzeti demokrata párt és a magyar demokrácia vezérének, Vázsonyi Vilmosnak politikáját. Erős harcokban kerültünk vezérünk mellé és *hű* fegyverének bizonyultunk, amelyet harcaiban immár nem nélkülözhet sem ő, sem a párt. Szüksége van a demokráciának e lapra, hogy eszméit harcosan hirdethesse és győzelmesen terjeszthesse.

Négy hónap alatt mindent elkövettünk, hogy tartalmának gazdagságával, színvonalával és változatosságával megerősítsük *A Polgár* szellemi értékét. Az olvasó megállapíthatja, hogy *A Polgár* ma az egyetlen politikai, társadalmi, kritikai hetilap, amely az új zornaliztika szenzációversenyébe bele nem merülve, tartalmas, komoly és értékes cikkekkal szól hozzá a hét eseményeihez és színvonalas, harc-os revüje lett pártunknak, a demokrácia szellemében világitva meg mindazt, ami történt és mutatva rá arra, aminek történnie kellene.

Szellemi gárdánk élén Vázsonyi Vilmos a világitó fáklya. Hétről-hétre az ő cikkei ragyognak *A Polgár* élén és ha most betegsége egy-két héten át megfoszt is bennünket hatalmas írásainak erejétől és támogatásától, az ő gondolkodása, az ő szelleme az, amely e lapot irányítja, fűti, lelkesíti és az ő szellemének kultuszát akarjuk szolgálni e lapban.

A nemzeti demokrata párt minden szervezetéhez és minden tagjához azzal a kéressel fordulunk most, hogy értékelve azt a szellemi fegyvert, melyet *A Polgár* a párt küzdelmeiben és céljainak szolgálá-tában jelent, *kövessen el mindent, hogy A Polgár csakugyan eljusson minden polgár kezébe*. Vezérünk ezen az úton tájékoztatja és óhajtja ezentúl is állan-dóan tájékoztatni küzdelmeinkről, céljainkról, felada-tainkról a nemzeti demokrácia híveit és ezért is *fontos, hogy eszméink minden híve a lap előfizetőinek táborába tartozzék*.

Erre hívjuk fel bizalommal pártunk valamennyi szervezetét és valamennyi tagját. Olvasóinkat pedig arra kérjük: álljanak be lapunk terjesztésének munkájába, *szerezzenek új meg új előfizetőket A Polgár-nak, hogy ez a lap valóban az lehessen, ami a hívatása: Vázsonyi Vilmos vezérlete alatt a demok-rácia harcainak tábori postája*.

A HÉT MARGÓJÁRA

TITKOS TÁRSASÁGOK. Amikor Bethlen kiadta a jelszót a titkos társaságok ellen és hadbasorokoztatta érveit azokkal szemben, akik a sötétben bujkálnak, míngyárt úgy tetszett, hogy ezzel a nagy hadikészülődéssel a kormány harciszekerei és tankjai nem azokat a titkos társaságokat akarják legázolni, amelyek a köz tudatban és mondjuk ki: a bűnügyi krónikában is ilyeneknek élnek, hanem inkább majd különböző ellenzéki pártalakulatokra, vagy szelíd társadalmi szervezetekre egyesítik majd nehéztüzelésüket. Valóban: ha a kormány csakugyan akarná a titkos társaságok elsöprését, s megsemmisítését, akkor pártjának hangulatát, e szabályozható hangulatot, se fejezetné ki dühben és gúnyban, haragban és fölháborodásban mindazok ellen, akik komolyan vallják, hogy a közrend és a köznyugalom, de a közmorál egyik legfőbb föltétele, hogy ne lehessenek se „államok“, se államfölötti hatalmak az államban. Hogy a kormánypárt miként képzei el a harcot a titkos társaságok ellen, az a gondolkodási rendszer aligha fejeződhetett volna ki még a legjobb mozirendezésben sem külön formában, mint Vicián István beszédében, aki egyébként és mindenkor is leghűbb kifejezője, tolmáca és harsonája az egységspárti szellemnek. Vicián leegyszerűsítette a kérdést: le kell leplezni a szabadkőműveseket, akik tudvalevőleg nyíltan és alapszabályokkal dolgoztak s alkéket fölsozlattak, házuakat és vagyonukat már elvették. Szabadkőművesesség már nincs Magyarországon, de titkos társaságok még vannak, s ha Vicián helyteleníti a szabadkőműves-esküüt, amely a hazaszeretetet, a törvénytisztelést és az emberszeretletet hirdeti, akkor ott túl a rácson feledik a Kettős Kereszt Vérszövetség esküjét, amely túlteszi magát az államon és a fegyelmen. Ezt az egész kérdést egyszerűbben is meg lehetne oldani, s ahelyett, hogy lát-szatharcot ígérnek a titkos társaságok ellen, míngyárt őszintébbek volnának azok, akik elmondanák a régi mesét arról, aki tüzet kiált akkor, amikor a maga háza ég. Csakhogy ennek is van megint egy bökkenője: ők nem is akarják eloltani ennek a titkos szervezkedésnek tüzeit, mert a lángoknál nemcsak melegedni, de sütni-főzni is lehet.

REHABILITÁCIÓ. Nagy Ernőt fölmentette a bíróság s a képviselő, aki esztendőkön keresztül üldözött vadja volt a politikának, most rehabilitáldódot. Nemrégiben szintén rehabilitált valakit a bírói ítélet... Egészen bizonyos, hogy például a városház elbocsátott tan-személyzete dolgában meginduló revíziók is sok embernek adják vissza becsületét, presztízst, kenyerét, állását. De vissza lehet-e adni az elvesztett éveket, le lehet-e törölni a ráncokat, amiket a gond, a szégyen, vagy a rettegés és az elviselt igazságtalanság ekéje vajt az arcokon, van-e kárpótlás az átsírt és átmatlan éjszakákért, a beomlott lúzhelyekért, esztendők szenvedésiért és megaláztatásaiért — a sok tavaszért, ami kiesett az életből, míg az ember bújt embertársai előtt, hisz ott voltak arcán az égési sebek: letörülhetetlen nyomai, hogy az arcot a legszörnyűbb vádák vitrioljával öntötte le a politikai gyűlölet. Óh emléksznünk azokra az időkre, mikor az Akadémiától a legkisebb irodalmi asztaltársaságig mindenütt „igazoltattak“, mint az Arisztófanesz vígjátékában, ahol senki se dolgozik, mert, mint afajta esküdt, mindenki bírásokdni akar. „Igazoltatásokban“ teltek el egész hónapok és megszülettek azok az igazoltatási rögtönítéletek, amelyekről azóta egy miniszter jelentette ki, hogy — humbug. Seregestül dobták le, taszították le az embereket a katedréről. Az izzó kaoszbán, amelyben a legvadabb pletykák, frázisok és rágalmak keringtek a levegőben, egész tömege jászódik le a drámáknak, esőndes és vértelen drámáknak, amelyekben existenciák, évek, becsületek, családok, sorsok és jövők merültek el... Vajjon jut-e mindenki

a drámának megbékítő és kiengesztelő epilógusához s lehet-e egyszerűen meg nem történteknek, át nem élteknek nyilvánítani ezeket a szomorú esztendőket, amelyeket valóban nem éltek... csak szenvedtek!?

„ROPPANT JÓL MEGY NEKÜNK.“ Legalább a Smith-féle jelentés szerint — hihetetlenül barátságos az arc, amellyel a jelentés statisztikai felvételeiből kipil-lantunk. Bizonyára csak szórakozottság, hogy mi magunk erről eddig nem vettünk tudomást, mikor gazdagodásunknak olyan fényes ellenróbája van, mint például az egyenes adók hozamának növekedése. Igazán csak örülhetünk a főbiztos optimizmusának, ő végül is csak számokat lát, — jelentése sem nekünk készül s a számok, amelyeknek bábeli tornyából olyan elragadó, üde, kedves és biztató tájkép bontakozik ki az elfogultlan szemlélő előtt, bizonyára kereshé esalékonyak, mint ez a mi egész életünk, a sok esőddel, felmondólevéllel, állástalansággal, hitelmizériával, öngyilkossal. A népszövetség főbiztosa kétségkívül messzebb perspektívába látítja a dolgokat, mint mi magunk, az élet árnyképei helyett a jövő biztató fényjeleit is meglátja, — már a jelenben is, amelynek minden nyomorúsága kétségtelenül csak átmenet. Átmenet, amely azonban számunkra már — mindennapi állapot, átmenet, amelynek veszteséglistája egyre nő, átmenet, amelyben azonban sohan már — végleg elpusztultak, átmenet, amely a statisztika szerint még jó is lehet, esakhogy az már, fájdalom, közömbös azok számára, akik olyan jó statisztika mellett jártak — olyan rosszul.

HARMINC NAP. A reggelen, amelyen a salgótarjáni bányászok hazatértek, hogy megmondják otthon, mit kaptak Pesten, nesze semmi, fogd meg jól, azon a reggelen harminc ülésnapi kizárás után, ami majdnem két hónapnak felelt meg, visszatért a nemzetgyűlésbe, maga is bányász. Peyer Károly, s míngyárt hogy megjelent: mint régi vājár, leszállott a magyar politika mélységeibe és titkokat, meg igazságot bányászott elő. Most utólag, amikor Peyer érveit hallottuk, megint elmondjuk: hogyan képzei el a kormányzást és a parlamentárizmust azok, akik egy nagy ellenzéki párt egyik vezérét kitessekelik a parlamentből akkor, amikor a kormány ellen emelt legsúlyosabb vádakat egyikét vizsgálta és erről dokumentumokat szerzett? Kérdezzük: hogyan képzei el, s tudjuk, hogyan képzei el; úgy, ahogy elképzei a munkáskérdés megoldását, a nyomorúság enyhítését, gyógyítását a nemzet és a sok-sok millió ember nyitott sebei-nek. Harminc napig valóban ki lehet zárni egy képviselőt, talán harminc hétig is tudnak szenvedni a tarjáni bányászok, talán harminc hónapig is, de ha Józsva proféta meg is tudta állítani a napot, nincs emberi erő, amely meg tudná állítani az időt, amely kérlelhetetlenül, győzelmesen és föltarthatatlanul halad előre...

„NINCS FÖLÖSLEGES BERUHÁZÁS“, — hirdeti Krausz Simon, s bármily csodálatos, az emberek el is hiszik ezt az igazságot... pedig igazság, főleg talán névbe-csületsből és egy kicsit talán azért is, mert aki hirdeti, oly világosan, természetesen, egyszerűen és meggyőzően mondja el, ahogy csak az igazságot lehet elmondani. Valóban egy egész halom, forradalmi és ellenforradalmi világtörténelem civilizációbeli funkciózavarai-val lehet csak megmagyarázni, hogy fölösleges beruházásnak tartson valaki — például — egy iskolát, vagy mondjuk, egy kórházat, hisz nem is szólva arról, hogy az iskola és a kórház mindig aranyvaluta szerint valorizálva, mert kultúrában és emberéletben ad vissza minden befektetett koronát, hogy ne mondjuk: pengőt — érről nem is szólva, a mai helyzetben, az adott helyzetben, a pangó ipar, növekvő munkanélküliség, vesztglő vállalkozás, újult kereskedelem és az egész szanáló korabeli krízis helyzetében: lehet-e fölösleges beruházásról beszélni?

Reggeltől-estig

Kidobással fenyegetőzik az egyik kormánypárti képviselő, a másik kutyakorbácsot emleget, a harmadik fellelkesülten zsidózik... Valóban érthetetlen. Övük a hatalom, az ország, a dicsőség, hosszantartó helyeslések: győzelmes polémia, „igen” szavazatok: egy befejezett bizonyítási eljárás, amely bizalmat, sőt még igazságot is pótol. Urai a parlamentnek, tetszésük szerint szabályozzák magát az időt is, egyetlen szavukra elfordul a tanácskozás munkarendje. Ők szólnak: és négy óra helyett nyolcat ülésnek, még egyszer szólnak: és jönnek a tízórás ülések, benyujtanak egy indítványt és a nemzetgyűlés tizenkét órahosszat van együtt, nem kell nekik beszélni, csak ülni, azt is turnusokban, váltógazdaság alapján, amely ilyenformán ezen a téren mégis megvalósul... És mégis mindezek után is, mindhiába: türelmetlenek, mintha a legrovidebb felszólalás is türhetetlenül hosszú volna számukra, a legnyúlásabb kritika is: provokálás, a leghosszabb ülés is: rövid és a legszelidebb opponálás is: technikai obstrukció.

Oldalági leszármazottai ők a Tisza Kálmán régi, híres többségének és a munkapártinak, de a régi szabadelvűpárt házzabálya valóságos aranybullája volt a parlamenti-szólásszabadságnak, a régi mameluk: tüzes ellenzéki esatár hozzájuk képest, akik úgy el vannak már kényeztetve, roppant többségük mellett is, mint a Tisza Kálmán hét mamelukja, akiről Mikszáth Kálmán valamikor írt, akik nélkül nem volt meg a hét főnyi többség és ép ezért valóságos udvartartást alakítottak körülöttük a miniszterek.

Most helyzetképet kellene itt írni a tizenkétórás ülésről, de valójában ezt a helyzetképet néhány finom esetvonással a nemzetgyűlés háznagyának statisztikája adja, amely pontos helyszínmérések alapján, precíz százalékszámokban részletezi statisztikáját a nemzetgyűlésbeli „időpocsékolás”-nak, elmondván, hogy melyik párt mennyi időt pocsékol... Az időpocsékolás mértékessége természetesen a beszéd, ami másszóval

azt jelenti, hogy *legtermékenyebb a parlament akkor, mikor be van zárva*, hosszantartó vasárnapi munkaszünetei alatt, mert akkor igazán nem beszél senki, tehát nem pocsékolja az időt. Csakhogy ilyenformán a *tizenkétórás ülés helyett sokkal hasznosabb volna a — huszonnégyórás szünet*, ami az egységespárti időelmélet szerint az időnek olyan gazdaságos kiaknázását jelenti, hogy a magán-gazdaságoknak is példát szolgáltatna az ökonomikus többtermeléshez.

Erőltetett menetben, napi tizenkétórás átlagban, gyorsított tempóban tárgyalják a költségvetést, amelynek minden áron keresztül kell menni. Valahogy úgy áll a dolog, hogy a Bethlen-kormány alatt mindennek *zárórája* van — kivéve olyan esekélyéseket, mint a titkos társaságok feloszlata, amely amikor szóba kerül, a kormányparton egyszerre csak a szabadkőművesekkel hozakodnak elő, ami mindenesetre fényes ellenpróbája annak, hogyan keresik a precedensben, *hamis* precedensben az alibit és milyen őszinte azon az oldalon az a törekvés, hogy a titkos társaságok kavernáit ki kell pucolni.

Tizenkétórás ülések, reggeltől-estig, — a négyórás ülések programjával. Ez már nemcsak az ellenzék kibőjtölése vagy kibőjtölésének kísérlete, ami nem fog sikerülni, ez már a *parlamentarizmus kibőjtölése*, ez már a parlamentarizmus fölött gázoló többségi mechanizmus, amelynek számára minden vitában csak egy a fontos, — a vége, a befejezése. Ez a megtestesült álparlamentarizmus, halotti maszkija a valódi parlamentarizmusnak... A legelképzhetetlenebb technikai obstrukciónál is súlyosabb *funkciózavar*. Alapjában megbukott az egész kísérlet, mert az első tizenkétórás ülés — tizenháromórás volt, közben komoly és szép ellenzéki beszédekkel, sőt olyan ellenzéki beszéddel is, amely a kormánypartban hangzott el.

Minden áron le kell tárgyalni a költségvetést, mert az idő sürget. Valóban az idő a pénznél is több, a politikában, különösen a mostani világban, mikor látjuk, hogy hogy használják fel mindenütt az időt, milyen hatalmas és perpetuális mozgásban van Európa egész diplomáciája, mikor egyik szerződést a másik után

TÁRCA

Olasz tavak partján

Írta: VOZSONYI JÁNOS

„Dolee far niente”. „Kék olasz ég”. Két mondat, két közhely. Társalgásban, írásban egyaránt. De az életben örökké új, mindig esabító és különösen szép a legújabb kor legfrissebb korszakában, melyet a csodók és a kalandorpolitika korának nevezhetnénk. Az egyik tó partján él a fiumei lovag, D'Annunzio és minden tó felett a Duce szelleme. A szállókban öreg angolok és csunya németek. A győztes nemzet és egy nép, mely legyőzhetetlen. Magyarok sehol. Se szóban, se írásban. A Como és Lago Maggiore partján hiába keresünk pesti lapot. Talán jobb is így. Nem tudunk semmiről. Nincs hamis frank, parlamenti botrány, tönkrement üzlet, csukott színház, öngyilkosság és kényszeregyesség. Süt a nap, és nem Zilahy Lajos a szerzője, hanem a jó Isten, nem a Nemzeti Színház játsza, hanem a természet.

A Como-tó partján egy elmúlt világ modern köntöben. *Cernobio*, A Villa D'Este. Ferenc Ferdinánd nyaralója. Ma szálloda, mely áráiban emlékeztet a fenséges címre. Cadenabia: a Villa Charlotte, egy német herceg paradicsoma. Citrom- és narancserdő, minden esodás délszaki növény, ha egy kert múzeumnak nevezhető, ez az. A virágokat nem adják el, a hervadt levelek porba hullnak. „Mire lehullnak a falevelek” — mondta egykor anémet császár. Akkor ez a kert még

egy német hercege volt. Ma az olasz államé. Belépődij mellett mutogatják. Elvették. Jogászilag: kisajátították. Műnyelven: sequestrálták. Magyarul: elrabolták. Önkéntelenül is megfájdul a szívünk, úgy érezzük, hogy így kergethették ki Ádámot is a paradicsomból. S csak egy naív kérdést kockáztatunk meg, miben különbözik ilyen esetben a nacionalizmus a bolsevizmüstől?

Bellagio: a Como-tó ékszere, legragyonóbb gyémántja. A hegyek mögött már Svájc, St. Moritz, az Engadin Ott még javában hull a hó, itt nevet az ég. Egymásra mosolyog a kék víz és a kék mennybolt, s csak egy estére zavarja meg az idillt még itt is, miut egész Olaszországban: felvonulás, kilavágítás, beszédek, lampionos menet, rezesbando: a Mussolini elleni merénylet nem sikerült, ünneplik a Ducet megmenekülése alkalmából még ellenfelei is, mert a merényletet itt mindenki elítéli. S erre az estére még Matteotti meggyilkolását is elfelejtik, a francia földön szenvendő Amandolát, ünnepelnek: nem sikerült a gyilkosság. Így szokott ez lenni mindenütt, Gödöllőn is kilavágtottak, zenéltek merénylet után és ünnepeltek, ha nem is annak meghiúsulását, de a merényletöt.

A szállodákban majd mindenütt zene. Egyik helyen hangverseny. Szép, fekete olasz típusú nő játsza Brahms magyar táncát. Liszt rapszodiáit. Temperamentuma mintha magyar lenne. És Szenes Béla dicsőségére kiderül, hogy ez az olasz asszony is magyar. Kérmőczy Gizellának hívják.

Stresa: a Lago Maggiore fürdőhelye. Szemben vele a tündér-szigetek: Isola Bella, Isola Madre és a többi. A szigeten lévő kastélyban valaha Napoleon lakott a marengói esata előtt. Belépődij személyenként

publikálják és mindegyikben egy-egy térkép foltja világra elő a majdani új világtérképnek. Valóban az idő sürget, de ezt a sürgetést nem látjuk a kormány és a többség munkájában. Látjuk a napipolitika kis pepecseléseit, példátlan ragaszkodását a hatalomhoz, látjuk a tizenkétórás ülések parlamentarizmusát és látjuk a költségvetésbeli, appropriációbeli és genfi kis *határidő-naptárak kuszán* összefüggő terminusait. *Die Zeit ist auch ein Element*, mondja Goethe, ezt az elementumot azonban a kormány nem használja fel, pedig nagyon fel lehetett volna használni... Megértése a helyzetnek: a frankügyben, egy kis előzékenység a liberálisizmus és demokrácia követelése iránt, valamieske megértése a baloldali ellenzék harcának, valamivel több őszinteség, kevesebb hadüzenet a titkos társaságok ellen és több *cselekvés* ellenük, szakítás azzal a hármastörzsi gazdasággal, amely egyszerre támaszkodik az egységspárti reakcióra, a kiváltásmogató Wolff-pártiságra és a pártunkívüli liberalizmusra, egy kis érzék a szanálás irtóztatos átmeneti áldozataként fellépő gazdasági helyzet iránt: — *mindez határozottabban biztosíthatna volna azt a célt, amelyet a tizenkétórás ülések viharos menetesebességével — sem fognak elérni.*

Polonius

Az Élet minden átka

Írta: WLASSICS TIBOR báró

*Fejemre hull az Élet minden átka,
Léha légvárok bús temetője vagyok.
Ó fájdalom, Te legszomorúbb mátká!
Vágyat, reményt, álmokat itt hagyok...*

*Veszendő élet rémes zólogya,
Te ronc, Te megtört, szegény, árva Lélek,
Agyongyötört az idők vasfoga,
Haladás ez már, hiszen alig élek...*

*Hálából szobrot emelek a Jónak,
Ha elközelg a végső Golgotám,
Felvesz talán a nyugtot nyugtó csónak,
S áttevez vélem a feledés taván.*

öt lira. A bevétel a kastély tulajdonát bíró hercegi családé. Szolidabb és jövedelmezőbb üzlet, mint a pénzhamisítás. De egyes helyeken a társadalom ezt talán inkább elítélné.

A Simplon-express kényelmes kocsijai visznek Milánó, Velence, Triest és a Balkán felé. Ez a vidék már jobban ismert. *Velence* mindig ugyanaz. A gondolatokban nászutasok, mint tíz, húsz évvel ezelőtt. Mámort habzsolnak, pezsgőt isznak. Idősebb házaspárok jönnek föleleveníteni a multat, s nem veszik észre: csak ők változtak, Velence a régi maradt. A férfi aszpirint eszik szódavízzel, vagy a nő rendel sört és visszagondolnak a multra. A szerenádnak ma is ugyanaz, mint volt. Ugyanazok énekelnek, és ugyanazokat a dalokat: Margherita, Barcarola, Jambó! Csak a Márkus téren, a régi fényképész, levelezőlapárus és örökös galambok között hűzza az öreg Flóriánnál már reggel is a zenekar Európa új dalát egész nap, Mistinguett slágerét, a *Valenciát*. Erre táncolnak az abbáziai Quarneróban is, a megszállt területen. Ez az egyetlen magyarok által megszállt terület: *Abbázia*. Szállodás, kereskedő, alkalmazott, fűrdövendég: itt mindenki magyar. Keressük az alvó férjet. Azután visszajövünk Pestre, és megtaláljuk az ébredő belügy-minisztert.

„Dolce far niente”. „Kék olasz ég.” Két közhely. De hiába. Manapság csak a közhelyek szépek, kedvelniünk kell őket, még az itthoniakat is, még olyat is, mint például: *Jogrend! Beesület! Békeség! Igazság!* Az ilyen közhelyeket szeretjük. Az olasz tavak partján az ember, úgy látszik, álmódzó lesz.

Az elátkozott kastély

Írta: Dr. NAGY LAJOS

Langyos tavaszi szellő suhan át az európai mezőkön és mintha a *diplomácia is megérezné a tavasz biztató hírvását*, új tárgyalások hírvivői utaznak egyik országból a másikba, új tervek vannak a levegőben, új megbeszélések folynak az egyes fővárosok között és úgy látszik, mintha *új rüggyszésnek indulna az európai diplomácia elkorhadt, vén fája*.

A népszövetség most készíti elő a *gazdasági világkonferenciát* Genfben, most tanácskozik a *népszövetség közegészségügyi bizottsága* is, hogy keresse azokat az utakat, amelyek legkönnyebben és leggyorsabban lehet megelőzni a népek jólétét fenyegető járványokat. A *népszövetségi tanács reformját* és a *leszerelési konferenciát* előkészítő megbeszélések is Genfben lesznek május folyamán, itt fog összeülni az a konferencia is, amely a közlekedés nehézségeit akarja kiküszöbölni.

De nemcsak Genfet éberszti új életre a tavasz fuvallata. *Német- és Oroszország* most fejezték be a biztonsági és semlegesítési szerződésére vonatkozó tárgyalásokat, amelyek békét és barátságot akarnak teremteni a germán és szláv óriás között. *Olaszország* arról tárgyal *Angliával*, miként lehetne új kereseti lehetőségeket biztosítani az olasz iparnak és kereskedelemnek a távoli gyarmatok térein, a *francia demokrácia* erős belpolitikai nyomással kényszeríti a kormányt, hogy megbéküljön a szabadságért küzdő marokkói törzsekkel. A párizsi sajtó nyilván felsőbb sugalmazásra keresi a módokat, amelyek — akár előzékeny koncessziók árán is — lehetővé tennék az *olasz-francia jó viszony* helyreállítását. A hatalmas *Oroszország* tárgyalásokat folytat kis szomszédaival, a *Balti államokkal*, hogy tartós békét és nyugalmat teremthessen Európa keleti részén.

De nemcsak a távoli országok diplomáciája mozdul új tevékenységre, *új tervek hozzászólásba azt a világot is, amely a mi szegény, szomorú hazánk körül fekszik*. A lengyel miniszterelnök, aki egyúttal *Lengyelország* külpolitikáját is intézi, nemrég tért vissza prágai és bécsi útjáról, amelyen baráti közlekedést keresett a cseh és osztrák néphez. A sürgönydróton még ott rezegnek azok a meleg szavak, amelyeket Berlin küldött a Bécsbe hazatérő *Ramek osztrák kancellár után* és arra a szívélyes fogadtatásra is emlékezünk még, amelyben a cseh főváros részesítette az osztrák kormány fejét. *Ninesics délszláv külügyminiszter* nemrég tért vissza római és párizsi útjáról és már újra esomagolja a bőrdöngjét, hogy Prágába utazzék, mert közeledik június 17-ike, ezen a napon pedig a *kis entente* képviselői tanácskozásra akarnak összeülni a szeb király nyári székhelyén, Veldesben, hogy együttesen beszéljék meg a három ország közös javára irányuló akciót. *A legyőzött Bulgária* új diplomáciai szalakat sző, amelyek összekötik majd a Balkán sokat szenvedett népeit.

Nem tudjuk, hogy a fent vázolt törekvések közül melyik fog meddőnek bizonyulni, melyik fog sikerre vezetni, mennyiben fogja ez az esetleges siker az emberiség közös céljait és a béke nagy ügyét szolgálni. Tény azonban, hogy az európai diplomácia teljes erővel dolgozik a nemzetközi relációk kiépítésén és ebben a munkában egyaránt részt vesznek kis országok és nagyhatalmak, győztes államok és legyőzött népek.

Csak egy foltja van az európai térképnek, ahol nem pezsdülnek életre új diplomáciai tervek, *csak egy szörnyű balsorssal megvert, nagy szomorúságban lengődő kis ország van, ahol a belső gyűlölet felhői eltakarják a nemzetközi láthatárt, ahol a kormány annyira el van foglaltva ingadozó és erkölcsi alapját vesztett belső hatalmának hiábavaló megmentésével, hogy nem ér rá azokra a külpolitikai akciókra, amelyek újra bekapcsolhatnák ezt a szerenesetlen, legyőzött országot az európai élet vérkeringésébe.* Csak egy ország van, amely úgy áll itt egy ellenséges világ közepén, mint egy *elátkozott kastély*, roskadozó falakkal, dudvás utakkal, vézna eselédekkel, gyűlölködő urakkal.

Vajon melyik ez a szerenesetlen ország?

Májusfa

Írta: BALASSA JÓZSEF

1.

Tavaszi ünnepén májusfát állítottak régentén: virágosat, szallagosat, színeset, lobogóst.

Vajjon mit aggatnánk ma a májusfára, amit az országnak állít a kormány?

2.

Odatennők-e vajjon rongyait a salgótarjáni munkásoknak, rongyait a hatezernek, vagy rongyait a tíz, ezernek, vagy utolsó grunyáját annak a százezernek és annak a milliónak, aki munkanélkül van és még nem vitte be utolsó párnáját a zálogházba? Odaakasztanók-e vajjon a bérelszámolásokat, amely szerint félmilliót sem keres papírkoronában egy tarjáni bányamunkás, sötétkaru, görnyedt ember, egy élet keserve és küzködése után, vagy odaakasszuk-e a zálogcédulákat, amelyekre rettenetes kamatokat szed ugyanannak az államnak a szerve, amely viszont ugyanakkor könnyedén emeli a házbért és amely lelkes örömmel számol be arról, hogy emelkednek az egyenesadó-bevételek, ellenben esökkennek a forgalmi adó bevételei? Odaakasztanók-e vajjon jelentését a főbiztosnak a forgalmi adónak e esökkenéséről, amellé a másik Höfer-jelentés mellé, amely a kényszeregyeségekről és a esőökről számol be, vagy azok mellé a mindennapos haretéri jelentések mellé, amelyeket kereskedők és iparosok mondanak el otthon, hogy miként esökken a forgalmuk, vagy azok mellé a levelek mellé, amelyeket öngyilkosok írnak, amikor utolsó búcsúszavukat intézik az élethez, ahonnt elköltöznek. Hogyan lebegnének-lobognának ezek az írások a májusfán: tavasz virágos ünnepén...

3.

Mit tűzünk még a májusfára: talán azokat az adatokat, amelyek a szénaszállításra és a vesztegetési ügyre vonatkoznak és amelyekből az derül ki, hogy ugyanakkor, amikor az államot esetleg milliárdokkal megkárosították, egyúttal megint mellőzték a dolgozó társadalmat, a legitím kereskedelmet, amelynek javvesztékelése nem hangzik fel sehová, csak talán az egék urához. Am vajjon egyedül lengedeznének-e ezek az adatok az üzletszerűségnek ilyen túlzott burjánzásáról, amikor ugyanekkor a Falu-Szövetség felől is leleplezéseket közölnek s olyan megállapításokat tesznek erről a szervezetről, amelyről mindenki azt hitte, hogy a választások előkészítésére alakult, hogy ez a szövetség is félig megint csak üzletet akart csinálni. Nemesak azt jelentik ezek a különböző esetek és nemesak azt jelentik ezek a különböző üzletek, hogy maga az államkincstár rosszul jön ki, hanem azt is jelentik, hogy éppen ezek a jelenségek az okai részben a gazdasági nyomorúságnak. Az okai annak, hogy a legális kereskedelem nem tud megélni és hogy maga sem tud munkát adni és tud emberek, dolgozó karok, esztendőkön át sanyalódni a semmittevésben, a nyomorúságban.

4.

Mit aggassunk vajjon még a kormány májusfájára, hogy lendüljön a tavaszi szellőben? Oda-függesztjük-e még vajjon a frankhamisítás aktái mellé azokat a jegyzőkönyveket, amelyeket most vesznek fel a Leirer-gyilkosság tárgyalása alkalmából és amelyek megint azt mutatják, hogy intézmények, mint például a MEFHOSz is, miként bánnak nálunk első-sorban a pénzzel és mindenkifelett azzal a nemzeti eszmével, amellyel nem kérkedni kellene, hanem amelyet hivatottan és lelkes alázatossággal kellene szolgálni? Vagy odatűzzük-e még mindazokat a mellék-hajtásokat, amelyeket például a hamis milliósok ügye

rügyezett ki s amelyek mind azt mutatják, hogy miként sarjadjik ki nálunk minden bűnügynek egy olyan fattyúhajtása, amely a közszellemnek és a köz-morálnak bizonyos sajnálatos megromlását jelenti. Miért hivatkozhatnak nálunk minden bűneselekményben, mint a frankügyben, vagy a Leirer-ügy mellék-jelenségeiben a bűnösök egyformán nemzeti célra és nemzeti munkára?

5.

Tavaszi szépségeit, tavasz reménységeit, a jövőndő bizodalmat szokta hirdetni a májusfa. Mintha a mi májusfánk most hasonlóan lenne a temetők egyszerű fejfájához.

Egy nagy és egy kis külpolitikus

Emlékeznek a Vázsonyi külpolitikai beszédére és a francia-barát beszéd kurzusbeli kommentárjaira? Hallottunk akkor arról a demokrata medvéről, aki elcsusszan a diplomácia fényes parkettjén; hallottunk a régi tréféról, hogy „...wird sich kratzen“, finom és el-més utalást hallottunk a malom alatti politizálásról s száz és száz változatban, egész kardalban vert visszhangot az a régi politika, amely nem tudott elképzelni más külpolitikát, mint németbarátot és főleg: el nem tudta képzelni, hogy külpolitikát másképp is lehet csinálni, mint Goluchovszky Agenor-szerűen, vagy Berchtold Lipót-szerűen, legfőképp pedig el nem tudta képzelni, hogy külpolitikához egyáltalában hozzászóljon valaki, aki... hozzá tud szólni, különösen, ha demokrata.

Nem telt el négy hét a beszéd után és most Bethlen István mondott „nagy külpolitikai beszédet, amely abban esendült ki, hogy se német, se orosz“ — hogy függetleneknek kell lennünk Berlintől épúgy, mint minden szláv politikától. Ez rendben volna, de... de először: körülbelül ép aznap írták alá a német-orosz szerződést, miután egy nappal előbb publikálták a lengyel-román szerződést; másodszer pedig: az a beszéd egy Tisza István emlékünnepen hangzott el, ama Tisza István diesóitésében, aki Magyarország számára el sem tudott képzelni más külpolitikát, mint a német szövetségét; akinek külpolitikai szímegegyése valójában a Mitteleuropa volt és akinek szájában igazán nem volt frázis, hogy a szövetségi hűség oltárán áldozatot is kell hozni.

Igaz: a Tisza-féle németbarát politika az akkori Magyarország, a monarchiabeli Magyarország helyzete szerint — bár lényegileg sokkal inkább a monarchiabeli Ausztria belpolitikai helyzete szerint csinálódott. Az a világ elsüllyedt, elsüllyedt az egész vonalon... annyira elsüllyedt, hogy most a republikánus Németország tér vissza a Bismarck oroszbarát politikájához és a vörös rendiség, a proletárdiktatúra vörös rémuralmának Moszkvája, a harmadik internacionálé Moszkvája tér vissza a Pobjedencereknek, a szent szindórus főprokurátorainak, a balti báróknak és az egész régi orosz szélső jobboldalnak németbarát politikájához. Az a régi világ elsüllyedt és Bethlen szakít annak külpolitikájával: de az a külpolitika egy belpolitikával függ össze — azt pedig olyan ridegen jenn akarja tartani, mintha most is hatvanhárom vármegye volnánk és semmi más gondunk nem volna, mint a házszabályre- vizió és az ügyvezetett erős kéz.

Akik a Vázsonyi külpolitikai beszéde után össze-mosolyogtak, lelkes tapsban törtek ki a Bethlen beszédére — pedig Vázsonyi azt is megmondta, mit kell csinálni, Bethlen csak annyit mondott, hogy „se német, se orosz“ — egy negatívumot adott az új Talleyrand, aki szemben a régivel, nem azért beszélt, hogy mondani-valóit elrejtse, hanem, hogy elrejtse, hogy — nincsenek mondanivalói.

TORZTÜKÖR

Meg kell öregíteni a mai fiatalokat!

Voronov tanár bizonyára nem gondolt a mi speciális magyar viszonyainkra, mikor a megfiatalítás szórumát föltalálta. Itt, ahol minden majom Mussolinét, Primo di Riverát és Kemált utánozza, nincs szükség több majomra, illetőleg majommirigyre. Úgyse mirigylesre méltó a mi helyzetiünk. Ellenkezésképp: ezeket a mai rokkant, nyavalyás ifjakat kell megöregíteni. Az operációt valahogy így gondolom:

A fiatal kurzuspolitikusokat fektessék le a politikai klinikán (nem bánom: poliklinikán) egymás mellé, kooperációs asztalokra, kötözzék be a saját szolgálatukban szerzett sebüket és zsebüket, aztán hagyják őket fekvő tiszteletükig. Remélhető, hogy ennyi idő alatt kiheverik azt a sok esapást, amit — az országra mértek. Tíz év múlva meg lehet engedni nekik, hogy elhagyják a klinikát és csak bejáró betegek legyenek. De semmiesetre sem „kijáró” egészségesek!

A fiatal bankárokat a Markó utcában rendszeresítendő tanfolyámon kell kiköztetni arról, hogy ezen a pályán csak becsületet harminc évi munka után lehet automobilt és metresszt szerezni. Az automobil akkor is jó, a metressz pedig akkor is rossz. Az a bankár, aki egészen fiatalon egy tekintélyes, öreg bankár jövedelmeire és pozíciójára vágyik, öregkorában annyira visszafaltodik, hogy egészen fiatal, mondhatnám: „ilyen fiatal” lesz.

A fiatal panamistákat véleményem szerint a Lukács-féle szórummal kellene beoltani. Egy olyan régi módi, jó öreg sópanamáról ma a kis kutya se beszélne.

A fiatal kurzista vállalkozókat teljesen fölösleges megöregíteni, mert ezek műtét közben biztosan elvéreznek. Az igaz, hogy műtét nélkül is.

A fiatal drámaírókat szükségtelen majom-szórummal beoltani. Így is elég jól utánoznak.

A fiatal színésznőket kár lenne beoltani, mert ők elvből nem öregszenek meg. Azok a színésznők, akiknek a fiatalság a tehetségük, az öreg urak oldalán éppen eléggé kivesszük részüket az öreg kor erényeiből és erszényeiből.

A fiatal méltóságos urakat kimélni kell; szegényekre úgyis mindenki azt mondja a hátuk mögött: vén szamar!

A fiatal humoristákat meg egyáltalán fölösleges megöregíteni; ők úgy se írnak le mást, csak csupa öreg viccet.

Molnár Jenő

Iván öcsémhez

Petőfi »István öcsémhez« című verse után

írta: Nádosy Imre

Hát hogy-mint vagytok otthon, mondd,
[Iván?]

Gondoltok-e úgy néha-néha rám?
Mondjátok-e, ha frankvita után
Beszélgetésetek tilkos és vidám,
Mondjátok-e az est óráinál;
Hát a mi Imrénk mostan mit csinál?
És máskülönbén hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell tússzolgatnotok.
Örök aggodás naptok, éjeteik,
Csakhogy a bársongszékben üljeteik.
Szegény István gazdánk, ha megbizik
Enbenném, a büdssége meghizik.
Mert a jót hamisított frank után
Bizony a sékel, az jött volna ám!
Hallom, munkád „tilkos” gyűmölescit
Leszólják, mint korunk erkölcescit.
Mért nem segít úgy engem istenem,
Hogy volna mód rajtad segítenem!
Hatalmad hátralévő napjait
Mily édes-örömet álnéni te itt!
Ez fáj nekém; zárkóztál éltelmet
Most ausgetippelt csak ez rontja meg.
Tedd Istvánért, mit tenni bír erőd,
Légy jó fiú és lámogassad őt;
Vedd vállaidra félig terheit,
S meglásd, lesz még páli, ki megsegít.
S hazánkat, ezt az édes, jó hazát,
Ivánkám, oh — miként mi — úgy

[Imádd!]

Mi ő nekünk? nincs szó reája, ach,
Frank és szokol és hagyha kell: rebach.
Mit tudja ezt a destruktív zsidó,
Hogy mint szeretjük ezt a hont mi, ő!
És ezzel érd be most, öcsémuram,
Ne bándd, hogy Nádosy céreszbe van.
Elvégre nem lesz mindig fekete
A „felbuzdulás” üzletmenete...
Csak az bánt régtelen mód engemet,
Hogy itt egy ögrófi honfű lehet!...
Szívemnek fele bánat, fele hit, —
Ivánka, pá, — úsztelelem Telekit.

Tömörüljünk, uraim!

Egyes pártonkivüli aggrúrok megint összeverődtek. Ezzel megszületett a pártonkivüliek pártja. Igen ám, de még mindig van nyole-tíz olyan pártonkivüli képviselő, akik nem esatlakoztak a pártonkivüliek pártjához. Ajánlom, hogy — a nemzeti egység teljesebb kidomborfása okából — esináljanak ezek is pártot és — rövidség kedvéért — nevezzék magukat a „pártonkivüliek pártjának kivüli pártonkivüliek pártjának.”

Pesti népiskolában

— Mondj egy főmondatot!
— A kereskedő tönkre megy.
— Jól van, Móric. Mi itt a kereskedő?
— Adóalany, tanító úr kérem.

Politikai rádió

1926. május 1

- 9.30. Budapest: Panamahírek.
9.50. Budapest: Újabb panamahírek.
10.20. Budapest: Legújabb panamahírek.
10.40. Budapest: Humoros előadás a májusi házbérfizetésről.
11.10. Budapest: Humoros előadás a titkostársaságok feloszlatásáról.
11.40. Hága: Jankovich Arisztid ünnepélyes megnyitó beszéde a franktárgyalás előtt.
12.00 Budapest: Ebédidő, általános gyomorkorgás.
2.00. Bukarest: Cuza tanár fajromán üdvözlölete a fajmagyarokhoz.
2.40. Párizs: Bethlen István színdarab, miközben kiejti szájából a kurzus-sajtót.
3.10. Budapest: Legeslegújabb panamahírek.
3.50. Budapest: Parlamenti cigányzene. Zsirikai János vezetésével.
4.10. Kairó: Mayer János egyiptomi útjának leírása (költésjegyzék mellékelve).
5.30. Budapest: Friss délutáni panamak.
6.40. Budapest: A legfrissebb esti panamak.

Az új román állampolgár

Bánffy Miklós gróf itthagya bennünket. Egyideig Magyarország külpolitikáját esinálta idebent, most majd odakint esinálja a magyar belpolitikát. Most derül csak ki: alapjában véve milyen romantikus ember volt a nemes gróf. Csak kár, hogy már nem régebben vetette le a — Maskardit.

A t. Ház folyosóján

— Mondd kérlek, igaz az a rémhír, hogy a kisgazdák egy része elhagyta a földreformátus vallást?

A sajtó köréből

— Te, igaz, hogy a „Szózat” előfizetői szaporodnak?

— Akad olyan is közöttük.

Csőd!

Fekete, fekete, fekete
Az élet menete.
A „destruktív” fajta
Nyakig ül a bajba.
Mit mondanak vajjon
Most az úrjók? —
Ezt is a zsidók esinálják!?

Boldog szülők

— Hány éves a fia?
— Huszonhat éves.
— És mi a foglalkozása?
— Kincstári kilitő.
— Az semmi. Az én fiam már ki is szabadult.

A majomper „körülutazza a világot“

Irta: KRÚDY GYULA

...Az első majom, amely Pesten nevezetesebb pletykálkodásra adott alkalmat, egy kikeresztelkedett báróné birtokában volt, és tán piros, hímzett házispakát viselt, mint a megbízható házibarátok. A majom érdemtelennek bizonyult a báróné jószágára és a benne rejtőző gonosz indulatoknál fogva egy napon, dédelgetés közben, kényes helyen megharapta a szegény bárónét. A „párizsi szöke“ úrnő sérülésébe néhány nap alatt belehalt... Persze, legenda kerekedett a nem mindennapi történetből, az elkenyezettett majmot szerelmi féltékenységgel gyanusították, amint már hasonló esetről megemlékezett Rudyard Kipling is egyik beszélyében. És most embereket otlogatnak be majomvérrel, mintha a szerelmi féltékenység és a nyomában járó halálos harapás végképpen kiment volna a divatból a városban... Kedves olvasóm, mégis csak eljutottunk oda, hogy a világ megöregedett és a modern tudományok értelmezése szerint akar örök ifjúságra szert tenni, nem pedig ama arany-italok révén, amelyekkel a középkori alchimisták szolgáltak.

Én teljesen megértem, hogy némely öregemberek nem akarnak megismerkedni a temető melletti sírásócsárdájával, legfeljebb akkor, ha odabent szépleány van. Ritka az olyan öregember, aki becsületesen, tisztességesen, mondjuk így: szívből megunta volna az életét. Már csak az emlékek miatt sem lehet véglegesen hátat fordítani a világ örömeinek. A lopott víz kortyolgatása minden korban kedves. A váratlan gyönyör, amely a legnagyobb tél közepén tavaszi rikkantással köszönt be az öreg szívbe: felér az egész élettel. Miért ne szövetkezne tehát a sírja felé ballagó öreg páviánnal vagy a csimpánzzal, ha az darab időre a kuldusélet mankója helyett frissen vágott, lengedező sétapálcát ad a kezébe? Faust apánk az ördöggel szövetkezett, pedig az valamivel utálatosabb, mint a cerkof-majom... A szép Zsuzsánna bujálkodó tekintetű öregjei itt járnak közöttünk és szemérmelenebbek, mint valaha, mert elszemérmetlenedett a világ. Alig hallani, hogy valami tolakodó öregembert vízzel vagy egyéb folyadékkal leöntöttek volna az emeletről, pedig az erélyes hölgyek ezt gyakorta megtették.

Azért mégis megkérdem önt, kedves Rizujlett vagy régi világbeli regényhősnő, hogyan fog ön viselkedni, érezni, andalogni ama nevezetes gavallér láttára, aki nem az ördöggel, hanem a páviánnal kötött szövetséget az ön meghódítására? A pávián, mint fogadott apa, — mint akár a régi években azok az elszegényedett, öreg bárók és más levitézlett vicomteok, akik némi készpénzért ambiciózus fiatalembereket megajándékoztak a nevükkel. Hogyan fogadja udvarlását, kedves regényhősnő, az újtípusú páviánfinak, aki már csak hálás reklámból is, nagy, fehér szakálla alatt állandóan összeverdesi a bokáját, táncol és mohóbban él, mint bármely fiatalember, mert nem lehessen tudni, hogy meddig jár-kei itt a világban a pávián álarcában? Mondja, kedves Rizujlett,

vagy hogyan is nevezzem önt a békevilágbeli nevén, nem fél majd az ujdonsült páviánfiaknak csókra nyújtani gyönyörű kezét? Derekat fehéren izzó szőrzettel bevont karjaikra bízni a tánc hevében? Rettegve gondolni arra, hogy udvarias séta közben az újmódi gavallérnak eszébe jut fogadott szülője módjára felmászni a legelső fára? És a boldogtalan báróné, aki Pesten, e század elején, majma udvarlásának lett áldozata: nem mutatkozik meg jejes kísértéként a szemhatáron, mikor a megfiatalított gavallér a tizenkilencedik századbeli szokások szerint térdre veti magát nagyságod előtt? — Mindenesetre azt ajánlom, kedves regényhősnőm, hogy mielőtt valamely kalandba kezdene az „öreg ember nem vén ember“ jelszavú gavallérral, kérdezze meg tanácsért tapasztalt barátját, mert a barátok mindig többet tudnak az életből, mint a kiszemelt áldozatok. Meg kell tudni a barátjától, hogy valóban tudnak-e májust varázsolni ezek a megfiatalított öregek, holott a kalendáriumukban már régen hiányzik a kellő oldal? Kell-e mérsékelni hevülékenységüket, amikor annyi esztendő pauza után megint piros sapkát vághatnak a fejükre, — mi az eljárás általában ilyen másvilágról visszatért öregekkel, akik olyanformán jelennek meg ismét a küzdőtéren, mint a mult századbeli „Csonkafülű ember“, ama napoleoni kapitány, akiről gyermekkorunkban olvastunk?

És most még valamit jegyezzünk meg, mielőtt az új pesti majom-perrel végeznénk. Ebben az ügyben megint csak arra a szegény fiatalságra „megy a pakli“, amely fiatalság a háború és egyebek miatt amúgy sem élhette ki a maga jogosult tavaszi életét ebben az országban. Most már az egyetlent, amije megmaradt: az ifjúságát is el akarják tőle venni a felhetetlen, örökké útban lévő vénnek.

Legújabb divat...

Irta: SOMLYÓ ZOLTÁN

*A selyemgyárban, hol a gépek zakatolnak.
Szövik fényes szálait a pokolnak.
Pirosak: mint a vér s mint a bűn: feketék.
Suttogják az ördög sötét üzenetét.
Ezer métert sző egy munkásleány,
de rá egy méter se jut soha talán...
Más hordja a selymet, ő csak dolgozik.
És amíg szövi, ezen gondolkodik...*

*Egyszer csak mit tett a kis munkásleány?
El se hinnének selymes hölgyek talán.
Ahogy szötte a selymet, a pirost, a feketét,
hát beleszötte a maga szomorú üzenetét:
„Ki ezt a selymet megveszed, te dáma,
gondolj az én szegényes, rossz ruhámra!
Bíz azon csak árva könnyem ragyog...
Hisz én is csak... hisz én is nő vagyok...“*

*S a könnyek s a napok csak pergenek. —
Azt a selymet egy szép grófné vette meg.
S ahogy előtte a véget kitergették,
dühösen így szólt: ejnye, terringettét!...
De a szabónő megnyugtatta nyomban:
grófné, egy pompás gondolatom van!
Jobb tanácsot nem kap, bárkit is hivat:
Viselje így s meglássa, ez lesz az új divat!...*

BUDAPEST

Új lakásügyi szabályrendeletet! Törvényellenes a további béremelés

Irta: Dr. VÁRKONYI KÁLMÁN

Szenvedésekben kimerült, gazdaságilag megtéptett társadalmunknak alig van égetőbb kérdése, mint a lakásügy. A probléma orvoslásának legfontosabb kelléke természetesen az építkezés nagyarányú megindítása volna. De ugyancsak nagyfontosságú volna e téren a rendkívüli lakásügyi állapot helyes likvidálása és a mai gazdasági, szociális viszonyoknak megfelelő végleges lakásjog megalkotása. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy állandó érvényű új lakbérleti jogszabály megalkotásához a törvényhozás igénybevételére nincs is szükségünk. A székesfőváros törvényhatósága szabályrendelet-alkotási jogkörében önmaga jogosult és hivatott intézkedni ebben, mi sem természetesebb tehát, minthogy a törvényhatóságnak ezzel a jogával élnie is kell és a békebeli szabályrendelet megfelelő módosításával meg kell alkotnia az új lakásjogot, hogy ezzel a mai rendkívüli jogállapotból végre egészséges átmenetet biztosítson a normális jogállapotra.

A főváros ily irányú önálló rendelkezése annál szükségesebb, mert a kormány részéről helyes átmeneti intézkedéseket, sajnos, nem tapasztalunk. Ellenkezőleg. Amint a legutóbb is kiadott lakásügyi rendelet mutatja, a kormányzat a viszonyok gazdasági és jogi szempontból való helyes megítéléséhez kellő érzéket nem tanúsít. A lakásügyi kérdés eddigi kezelése súlyosan sújtotta a lakók tömegeit. A bérek lassú tempóban, fokozatosan történő emelése helyett, a béremelés gyors ütemben való keresztülvitele a lakosság széles rétegeiben mélyreható megrázkódtatásokat idézett elő. Az építkezési kedv aláásásával, valamint a meglévő házak tatarozásának években át való elmaradásával pedig kereskedelmi és ipari téren is a pusztítás nyomait kell látnunk. Ennek tetejébe a legutóbbi lakásrendelet folytatja az üzlethelyiségek további béremelési lehetőségét, de ezenfelül a lakásbérek további emelésével is fenyeget. Ez a rendszer végzetes hatású lehet magukra a háztulajdonosokra is, mert a pillanatnyi látszótelvényök kilátásai mellett rájuk is a valóságban nagyon hátrányos következményekkel fog járni.

A szanalási törvény alapján kibocsátott lakásrendelet kezdettől fogva híjján voltak a törvényben célzott szociális belátásnak. Vársanyi Vilmos ismételt hangsúlyozta és helyesen mutatott rá Peyer Károly is a főváros legutóbbi közgyűlésén arra a nagy sérelemre, hogy a kormány a lakásbérek emelését minden szociális szempont figyelmen kívül hagyásával rendelte el és nem tett különbséget a szegény néposztály által lakott kislakások és a jobb viszonyok között élő társadalmi osztályok által lakott közép-, valamint nagylakások között, hanem valamennyinek bérét a törvény által engedett maximális mértékben egyenlően emelte. Pedig ilyen megkülönböztetett elbánásra és a béremeléseknél bizonyos progressziót alkalmazására a szanalási törvény a) mellékletében részletezett intézkedések C) fejezetének utolsó bekezdésében a törvényhozás a kormánynak nemcsak módot nyújtott, hanem azt egyenesen intencionálta is.

Az üzlethelyiségek bérének és felmondásának átmeneti szabályozása tárgyában kibocsátott legújabb rendeletével a kormány nemcsak folytatja a lakásügy terén követett eddigi helytelen magatartását, de a jogi helytállóság szempontjából is nagyon kétséges rendelkezéseket tesz. A szanalási törvény hivatkozott fejezetének 6. bekezdése szerint a kivételes szabályok az

üzlethelyiségekre vonatkozólag 1926. májusától kezdődően veszítették volna el hatályukat. Az üzlethelyiségek túlnyomó része azonban, miután azok 1917 novemberében több mint 1200 aranykorona évi bért fizettek, 1926 november előtt felmondható amúgy sem lett volna. Ebből következik, hogy az 1926 augusztusi negyedben a jelenleginél magasabb összegű bért követelni egyáltalában nem lehetett volna. Ezzel szemben az új rendelet már 1926 augusztusban általánosságban 8% béremelést engedélyez, sőt egyenesen parancsolólag kimondja, hogy a bért ilyen magasabb mértékben kell fizetni. Ez a rendelkezés a szanalási törvény tartalmával és értelmével nyilvánvaló ellentétben van. Ilyen rendelkezésre a törvény a kormánynak felhatalmazást nem adott. A rendelet e részének jogszerűsége tehát erősen vitatható, abból számos per származhatik, amelyek folyamán azután a bíróság hivatalos lesz elbírálni, hogy a bérlő 1926 augusztusában a 8% béremelést teljesíteni tényleg tartozik-e. Helyes jogászai felfogás szerint, a bíróság a rendeletnek ezt az intézkedését aligha alkalmazhatja, mert a törvény utolsó bekezdése a törvénytől eltérő kormányrendelet kibocsátását csak a gazdaságilag gyengébb egyének érdekében engedélyezi. A rendeletalkotási hatáskörnek a törvényben korlátozott keretében pedig a gazdaságilag gyengébb egyének időbeli nagyobb megterhelését semmiképpen bele nem lehet illeszteni.

Rá kell erre mutatni azért is, mert a kormány ilyen jogi felfogását felismerve, könnyen elképzelhető, hogy hasonló átmeneti intézkedéssel a kormány a lakások bérének további emelésére is elhatározza magát. Ily esetleges elhatározással szemben idejekorán fel kell hogy emeljük tiltakozó szavunkat és mint az arra legilletékesebb fórumon, a főváros közgyűlésén kell érvelni a főváros lakosságának érdekeit súlyosan sértő és a törvény szellemével össze nem egyeztethető olyan rendelkezések ellen, amelyek a gazdaságilag gyengébb rétegeknek a törvény által célzott gyámolítását a gazdaságilag erősebbek javára biztosított előnnyel ellensúlyozzák.

Kétségtelenül megállapítható, hogy amennyire elkerülhetetlenül szükséges volt az, hogy a kormány az üzlethelyiségek és majdan a lakások felmondhatóságának határidejét kitolja, annyira nem indokolt a szanalási törvényben megállapított 50%-os bérek további emelésének megengedése, sőt elrendelése. Az üzlethelyiségek terén az úgynevezett békeparitás elérésének erőszakolása: közgazdasági torzszülött. Hol van az megírva, hogy a béreknek folyton csak emelkedni szabad, de esökkenni sohasem!... Még normális időkben sem lehetett apodiktikusan biztosnak tekinteni, hogy a béreknek egy bizonyos fokon, ha már tovább nem emelkednek, legalább is nem kell-e megmerevedniök anélkül, hogy visszafejlődésük elképzelhetetlen lenne. Emlékezzünk csak a millenium után való bérhanyatlás korszakára! Vajjon lehet-e az ország és elsősorban a főváros mai helyzetében a vesztett háború és forradalmak, az általános vagyonpusztulás után, az általános elszegényedés korszakában, a földregésszerű gazdasági összeomlások és a nagymérvű munkanélküliség mai napjaiban a helyiségbérek emelkedését közgazdaságilag indokoltnak tekinteni?

Amiként a házak forgalmi értéke a békebeli értékhez viszonyítva nemcsak azért esökkent harmadára, mert a bérek a közüzemi pótlékkal együtt a békebelinek még csak 55%-át teszik, hanem e vagyontagóriának értékelése is sok minden, különféle közgazdasági tényező közrehatásától függ, épügy a bérösszegek sem állapíthatók meg sematikusan. Egészen bizonyos, hogy a háztulajdont korlátozó rendelkezések megszüntetével bekövetkező átmeneti forrongás után a bérek az általános jövedelmi és kereseti viszonyok hatása alatt olyképpen fognak megállapodni, hogy a békebeli bérek 60-70%-ánál magasabb átlagbért nem igen lehet majd

elérni. És hogy a felszabadítás végső eredményében ne fenyegethessen veszedelemmel, megfelelő átmenetnek kell ezt megelőznie és ezzel kell kiküszöbölni, vagy legalább csökkenteni a felszabadítást követő zavarokat és nehézségeket. E célra a kormánynak kellő gazdasági és szociális belátást kell tanúsítania, a főváros törvényhatóságának pedig sürgősen élnie kell e téren szabályrendeletalkotási jogával.

A kivételes lakásjog célszerű likvidálása elsősorban a főváros közgyűlésének feladata. *Az elavult rendelkezéseket újjakal kell pótolni. Különösen a felmondás jogának új szabályozásával módot kell — mert lehet — találni arra, hogy a kivételes jog körlátainak ledöntésével olyan norma kerüljön uralomra, mely a változott helyzet követelményeivel számol és amely egyrészt elsimítja a bérbeadó és bérlő között az utóbbi években fokozottabban kialakult feszült atmoszférát, másrészt kellőképpen megvédi a gyengébbet az erősebb túlkapásaival szemben.* Érvényre kell juttatni a lakásnak és üzlethelyiségnek, mint legelsőrangú életszükségletnek kielégítése körül is az egymással szembenálló, ellentétes érdekű felek között a *demokrácia egyik irányelvét: a gazdasági igazságosságot.*

A Széchenyi fürdő-uszoda tervpályázata

(Levél a szerkesztőhöz)

A városligeti Széchenyi fürdő nyári uszodával való kibővítésének terveit tudvalevően tervpályázat útján szerezték be. A bíráló bizottság összetétele ellen eredetileg kifogások hangzottak el, egyrészt mert a zsűriben helyet nyert az építészeknek csak egy részét képviselő Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége, másrészt a demokratikus blokk egyáltalán nem folytathatta a bírálatot. A panaszoknak „A Polgár” volt szíves hasábjain helyet adni és ez időben irt cikemben részletezem azt a gondolatkört, mely a magán-építészek egy részét aggodalommal töltötte el a bírálat tárgyilagosságát és elfogulatlanságát illetőleg.

A főváros tanácsa módot nyújtott a panaszok némi orvoslására oly módon, hogy e sorok íróját, mint a Demokrata Párt kiküldöttjét, a bíráló szakértők sorába behívta. Az itt szerzett tapasztalataim alapján örömmel és a jobb jövőben való bizakodással érzem, hogy a Mérnöki Kamara ellen táplált aggály dr. Hülli Dezső műegyetemi tanár, bíráló bizottsági tag működése alapján teljesen tárgyilagosná vált, a magasrangú köztisztviselőkről kapott információk a magánépítészek pesszimista érzéséből eredtek és nagyrészt át nem vizsgált adatokra támaszkodtak. A Széchenyi uszoda bírálatát annyira tárgyilagos, minden hibát és előnyt mérlegelő, kollégialis, megértő szakértői tanácskozás keretében folyt le, hogy annak döntése minden résztvevő pályázó építésszt megnyugtathat.

Négy terv vált ki a megoldások közül: Francsek Imréné, aki szótöbbséggel az első díjat nyerte, Hajós Alfrédé egyhangúlag a második díjat, Kracsun Virgilé, aki a harmadik díjat kapta, végül Jónás Dávid és Zsigmondé. Feltűnő volt a pályázatban résztvevő állami és városi műszaki tisztviselők nagy száma. Maga az első díj nyertese is városi főtisztviselő. Kétségtelen, kiváló tehetségű szakember, de azért mégis felmerülhet a kívánság, hogy a magánépítészeket kellene elsősorban tervező munkához juttatni, akik nagy rezsvél irodát tartanak fenn, akik közül sokan reménytelenül tengődnek, vagy külföldre mennek, míg a köztisztviselők biztos kenyérrel bírnak és nem a tervezői munka a tulajdonképpeni hivatásuk

Román Ernő

Galantai Gyula könyvkereskedés, (Erzsébet körút, 44. Telefon: 75-34.) Könyveket, úgyszintén teljes műveket jutányos áron szállít.

SZOCIÁLPOLITIKA

Javul a közegészségügy — Németországban

Nincs a törvényhatósági bizottságnak olyan ülése, melyen szóba ne kerülne az a szörnyű állapotok, amelyek a mai Budapest közegészségügyi viszonyait jellemzik. Elfacsarodik az ember szíve, ha — a mi higiénikus elmaradottságunkra gondolva, elolvassuk a Németbirodalmi Egészségügyi Hivatal 1923—1924. évi statisztikai jelentését, amely a német közegészségügyi állapotok jelentős javulásáról számol be.

A birodalmi gyűlés elé terjesztett kimutatás elsősorban a születési-halálozási arányszám javulását állapítja meg. Az élve született csecsemők száma ezer közül 1923-ban 15%, 1924-ben ezzel szemben már 15.3%, viszont a halálozási arányszám ezer lakos közül 1922-ben 12.6%, 1925-ben pedig csak 10.9% volt. Ez a legalacsonyabb arányszám, amit német statisztika eddig kimutatott. Örvendetes módon csökkent a csecsemő-halandóság is. Száz élveszületett gyermek közül 1919-ben 14.5% halt meg egy évig terjedő korában, míg 1924-ben csupán 10.6%.

A fertőzőbetegségek 1924-ben lényegtelen emelkedést mutatnak 1923-al szemben. Az emelkedés azonban csak 1924-ben mutatkozik 23-al szemben mert a háborúelőtti időkhöz viszonyítva javulás konstatalható. Feltűnően emelkedett az agyszélhűdés folytán bekövetkezett hirtelen halálesetek száma. Míg 1923-ban 11.180 ember halt meg ily módon, 1924-ben 12.408-ra emelkedett a számuk. A növekedés okát az alkoholizmusban és a vérbajban látják. Ugyancsak emelkedett az alkoholmérgezéses halálesetek és az öngyilkosságok száma. Jelentősebb járványokról a statisztika nem tud. Csökkent a tuberkulózis megbetegedések száma különösen Délnémetországban és Stettin kerületben. Más kerületekben, így Württembergben, Oldenburgban, a rajna-westfáliai ipari kerületekben stb. az arányszám emelkedett.

A gyermekek élelmezési és egészségügyi viszonyainak különösen nagy fontosságot tulajdonít a kimutatás. A mansfeldi hegyvidékről érkezett kimutatás értelmében az iskolásgyermekek 41%-a ment iskolába reggeli nélkül. Badenben azoknak a kerületeknek száma, ahol be kellett vezetni a gyermekek iskolai élelmezését, 1923-ról 24-re 38-ról 91-re emelkedett. 1924 óta nem romlott a helyzet. Egyes kerületekben, ahol a munkanélküliség sem jelentékeny, a táplálkozási és egészségügyi viszonyok — a tuberkulózis kivételével — ismét a békenívót érték el, így Tübingenben, Münchenben, Württembergben, Göttingenben. Más helyeken viszont rosszabbodott a helyzet, de itt mindenütt a lakásviszonyok okozták a leromlást, főként leginkább az ipari kerületekben. A felnőtt gyermekeknél az alkohol- és dohány-fogyasztás sajnálatosan emelkedett.

Végül a táplálkozás költségeinek növekedésével foglalkozik a kimutatás. Ez az emelkedés 1913 évvel szemben 1924-ben 40%. Erősen csökkent a kenyér-, burgonya-, tej- és húsfogyasztás. Ami a tejet illeti, 1924-ben a háborúelőtti mennyiségnek esupán 55%-a állott a fogyasztók rendelkezésére. Kenyér-gabonából egy-egy lakosra a háborúelőtti 249 kilóval szemben esupán 162 kiló esett 1924-ben, burgonyából a háborúelőtti 700 kilóval szemben esupán 430 kiló, húsból a régi 50.65 kilóval szemben 41.0 kiló esett egy személyre.

Pénzét legjobban kihelyezzük, magas havi kamattal gyűmölcsöztetjük, kamatokat előre fizetjük, fedezetet átadjuk. Értékértékesítő, Dob ucca 69.

KÖZGAZDASÁG

Újabb pengőmérlegek

A részvénytársaságok legtöbbje már nyilvánosságra hozta pengőmérlegét s igen rövid időn belül lezajlanak a közgyűlések is, amelyek legmegfelelőbb kritikáját fogják szolgáltatni a közzétett mérlegeknek, illetve a részvénytársaságok abban visszatükröződő működésének. A közgyűléseken a részvényesek szószólói számoltatják meg a vállalatok igazgatóságait sáfarkodásukért, felsőbb fokon pedig a *cégbíró*ság bírálja el a jelentéseket és érvényesíti vagy érvényteleníti a közgyűlési határozatokat. A tőzsdetanács *Horváth* Lipót kormányfőtanácsos, a Magyar Általános Takarékpénztár elnöki igazgatójának javaslatára fölterjesztésben kérte az igazságügyminisztert, hogy a cégbíróság személyzetét megfelelően szaporítsa, hogy az élje tornyosuló kivételesen nagy munkateherrel megbirkózhat. A tőzsdetanács egyébként vállalkozott a *kisrészvényesek* védelmére is, amikor megfelelő kormányintézkedéseket kért, hogy a pengőmérlegekre való áttérés alkalmából a kisrészvényesek érdekeit intézményesen megvédelmezze.

A legújabb pengőmérlegeket túlnyomórészt a *pénzüntézetek* publikálták, míg az *iparvállalatok* legtöbbje megelégedett azzal, hogy a hivatalos lapban publikálja a nagyközönség részére többnyire érthetetlen adatokat. Egy tanulság már eddig is leszárdott és pedig az, hogy a pénzüntézetek alig 50 százalékát tudták valorizálni békebeli vagyonuknak, míg az *iparvállalatok* a legtöbb esetben *teljesen* átmentették békevagyonukat. Ez a megállapítás azonban nem jelent sokat a jövőre, mert a *pénzüntézetek* legtöbbje, ha vagyonukat nem is, de *békebeli szolidaritásukat és mozgékonyaságukat száz percentig megőrizték s rentabilitásuk sokkal nagyobb, mint az iparvállalatoké*, amelyeknek jövője, működési lehetősége és prosperitása nagyon is kétségessé vált.

A pénzüntézeti mérlegek között különös figyelmet érdemel az *Angol-Magyar Banké*, mely ellentétben békebeli gyakorlatával, teljesen a nagybankok üzleti stílusát tette magáévá és bankszerűbb működést fejt ki emellett, hogy az Államvasúti Gépgyár és a Sőjvédék termékeinek elosztását éppen úgy ellátja, mint a multiban. A legújabb pengőmérlegekről szóló igazgatósági jelentéseket a következőkben adjuk:

Angol-Magyar Bank

Az *Angol-Magyar Bank Rt.*-nek a május 12-iki közgyűlés elé terjesztendő újértékelésű megnyitómérlege szerint az intézet 12 millió pengő tiszta vagyonot mutat ki, melyből 5,936,364 pengőt a részvénytőkére, 5,563,636 pengőt tőketartaléka és 500,000 pengőt nyugdíjartalék létesítésére fordít. (Ezenfelül a nyugdíjintézetnek 1¼ millió pengő saját vagyona van.) A részvénytőke felosztására nézve az igazgatóság azt indítványozza, hogy 25 darab régi részvény vonassék össze egy részvényé, úgyhogy a pengő-részvénytőke 118.727 és $\frac{7}{25}$ darab egyenként 50 pengő névértékű részvényből fog állani, mellyel szemben a közzétett felértékelt mérleg részvényenként mintegy 100 pengő vagyonot tüntet fel, azaz a mai tőzsdéi árfolyamot mintegy 85%-kal meghaladó saját vagyonot mutat ki az intézet arányban.

A megnyitómérleg főbb vagyontételei közül kiemelendő, hogy a bank jelentékeny ingatlanai (az intézeti házakon kívül előrendű budapesti bérházak vannak a bank birtokában) 4½ millió pengővel szerepelnek, mely összeg a békebeli értéknek kevesebb mint egyharmadát teszi. Az értékpapírállomány 5,683,284 pengővel szerepel, mely összegben az intézet értékes iparvállalatai és egyéb érdekeltségei befoglaltatnak s mely értékelés messze mögötte marad az illető vállalatok rendkívül óvatos aranymérlegei szerint mutatkozó értékeknek.

Az árukészletek a nyitómérlegben csak 1 millió 953,208 pengővel szerepelvén, a szolid mérlegelési elvek e vagyontételnél is messzenemenően alkalmazást nyertek. A megnyitómérleg vagyontételei azt igazolják tehát, hogy a bank va-

gyonának értékelése nemcsak a legnagyobb rigorozitással történt, hanem hogy az egyes vagyontételek számottevő belső tartalmakot rejtenek magukban.

Az 1925. üzletév zárószámadataival kapcsolatban elsősorban megemlítenéd, hogy az intézet a banküzlet művelése mellett változatlanul eredményesen folytatta azt a két jelentős, az ország határait messze meghaladó fontosságú tevékenységet, melyet mint a Magyar Királyi Sőjvédék Vezérigénynöksége a magyar sóhechozatal és sóellátás körül, másrészt pedig mint a Magyar Királyi Államvasutak Gépgyárának Vezérigénynöksége úgy a belföldön, mint pedig a magyar gépkivitel terén a külföldön kifejt.

A banküzlet terén a helyzethez alkalmazkodva, különösen az év második felében fejtett ki intenzívebb tevékenységet az intézet és aránylag rövid idő alatt kivétel nélkül minden üzletágban számottevő emelkedést és fejlődést ért el.

Az év elején 33 milliárd koronával szereplő pénztári készletek és bankkövetelések 42 milliárd koronára, a 73 milliárd koronányi váltótárea pedig 149 milliárdra szaporodott. Az 1925. év folyamán az intézet 772 milliárd korona váltót számított le (1924-ben 394 milliárd) és e nagy forgalom ellenére a fizetéseképtelenségeknél említésre sem méltó összeggel (mintegy 200 millió koronával) volt csak érdekelve. (Az adások 175 milliárd koronáról 265 milliárd koronára emelkedtek. Az intézetnél elhelyezett betétek 82 milliárd koronáról 265 milliárd koronára növekedtek, míg a folyószámlái és egyéb hitelezők 160 milliárd koronái, az árnosztályi forgalommal kapcsolatos bizományi hitelezők pedig 55 milliárd koronát tettek. Ezek szerint a bankra bízott idegen tőkék összege az elmúlt év végén 489 milliárd korona = 39.12 millió pengő volt.

A kimutatott tiszta nyereség 7,977,625,000 korona, amelyből az igazgatóság régi részvényenként 2000 korona osztalék kifizetését javasolja, ami az új pengő-részvénytőke 8 százalékos kamatozásának felel meg és emellett a rendes tartalékalapra 454½ millió koronát (36,364 pengőt) fordít, miáltal a tartalékalapok összege 5,600,000 pengőre emelkedik, míg az alapszabályszerű levonások után fennmaradó 1,159,982,000 koronát új számlára fogja elővíteni.

Ingatlan Bank

A *Magyar Általános Ingatlanbank* újjaértékelő mérlege szerint a saját tőke 6 millió 800,000 pengő (1914. év végén 4,556,000 K). Az alaptőke 3 millió pengő, a tőketartalék 3 millió pengő, értékesítési tartalék 760,000 pengő, nyugdíjalap 40,000 pengő, amely az 1925. évi dotációval 109,000 pengőre emelkedik. Egy részvény belértéke 33,8 pengő (a névérték 15 pengő). A bérházak 3,881,200 pengővel, a békeértéknek 20–30 százalékán, a 872,682 pengőben szereplő telkek a békeérték 10–12 százalékán vannak főlvéve, a Hungária-fürdő, Continental-szálló és az újtráfiüredi érdekeltség 1,326,000 pengővel, az iparvállalatok a jövedelmezőség alapján 1,070,000 pengővel, a tőzsdén jegyzett értékpapírtárea 229,000 pengővel, 10 részvényért 3 drb a 50 pengő névértékű részvényt adnak. Az 1925. év tiszta nyeresége 4,430,039,496 K (354,403 pengő) a nyugdíjalapra 750 millió (60,000 pengő). A bérjövödelmek 5 és félmilliódot, ingatlan üzletek nyeresége, jutalékok, kamatok stb. 7 milliódot tettek ki. Részvényenként 20,000 K (tavaly 15,000 K) osztalékot fizetnek ki.

Közgyűlések

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületnek *Biro* Zsigmond udv. tanácsos, alelnök elnöklété alatt f. hó 28-án megtartott 86-ik rendes közgyűlésen mind a felértékelési, mind az 1925. évről szóló mérlegét elfogadta és az igazgatóságnak ezzel kapcsolatos valamennyi előterjesztését határozattá emelte, amelyeknek megfelelően az intézet alaptőkéjé 125,000 darab gyenként 100 pengőről szóló részvényből fog állani 12,500,000 pengő névértékben, míg tőketartaléka 6,500,000 pengő, az egyesületi nyugdíjalap pedig 1,000,000 pengőt, kimutatott összes vagyona pedig 20,000,000 pengőt fog kiteenni. A közgyűlés egyszersmind elfogadta a tiszta nyereség felosztására vonatkozó igazgatósági javaslatot is, mely szerint 18,067,628,402,35 korona tiszta nyereségből 100,000 koronát (tavaly 70,000 K) osztaléknak megfelelő 12,500,000,000 K osztaléknak, 1,000,000,000 K tartalékalapra, 1,500,000,000 K osztaléki nyugdíjalapra, 800,000,000 K a tisztviselők külön jutalmazására fordítottak, míg 404,041,846,35 K az 1925. évi nyereség és veszteségszámlára vitessék elő. A megtartott választások során a közgyűlés herceg *Montenaporo* Nándort egyhangúlag az igazgatóságba választotta, ezenfelül a választmány 36

tagja került megválasztásra. Ezekután még *Hoitsy* Pál részvényes az igazgatóság és a tisztikar érdemeit méltatta általános helyeslés mellett.

Magyar Általános Takarékpénzár

A Magyar Általános Takarékpénztár Rt. dr. *Horráth* Lipót elnök-vezérigazgató elnöklété alatt tartott 44-ik rendes közgyűlésén megállapította az intézet felértékelési (megnyitő) aránymérlegét, amely 10,010,000 pengőt (= 125,125,000,000 K-át) tesz ki olyképpen, hogy az alaptőke 5,844,000 pengő (= 73,050,000,000 K), a tőketartalék pedig 4,166,000 pengő (= 52,075,000,000 K) lesz. A közgyűlés megállapította továbbá, hogy egy részvény névértéke 8 pengő lesz darabonként és 25 darab régi részvényt 4 darab új 50 pengős részvényre fognak összevonni. Az 1925. év nyereségét a közgyűlés 8,438,849,357.16 koronában határozta meg. Az 1925. évre szóló osztalék részvényenként (a tavalyi 7,500 koronával szemben) 10,000 korona, amely f. év május 3-tól kerül kifizetésre. Az igazgatósági jelentés kiemeli, hogy a betétek 422% milliárdra emelkedtek (1924-ben 176 milliárd) és hogy a takarékpénztári betétkönyvecsékben elhelyezett összegek felülmúlják a folyószámlán elhelyezett betéteket. A betétekkel a takarékpénzár békebeli állományának a felét megközelítette. A jelentésből kiemelendő a betétállománynak nagy mobilitása, amelynek révén a betéteknek több mint 100%-a bármikor könnyen visszafizethető. Figyelemreméltó, hogy a rossz gazdasági viszonyok ellenére is az 1512 milliárd korona váltóeszámlitól (1924-ben 251 milliárd) behajthatatlan követelések címén csak 256 milliót kellett leírni. A takarékpénztár üzleteinek ezen nagy fejlődését 24 főlkja segítette elő, amelyek közül 16 vidéken van. Az összes főlök kedvező eredményt produkáltak. A közgyűlés a felügyelőbizottságra új tagokat íj. *Hegedűs* Sándor mérnököt, *Hirsch* A. Jakab nagykereskedőt, a Bőrkereskedők Egyesülete elnökét, *Kranberger* Emil tb. konzult, gyárigazgatót és *Lugos* Jánost, a Triesti Általános Biztosító Társulat igazgatóját választotta meg. Az igazgatóság *Kardos* Izidor urat a takarékpénztár igazgatójává nevezte ki és egyidejűleg reábizta a kecskeméti főlk vezetését.

Magyar Östermelő Rt.

A Magyar Östermelő Részvénytársaság szerdán délelőtt tartott VIII. évi rendes közgyűlésén az előterjesztett felértékelési mérleget egyhangúlag elfogadta és elhatározta, hogy 5 darab részvény összevonása által a részvények névértékét 50 pengőben állapítja meg. Az intézet részvénytőkéje ezen határozat folytán 50,000 darab a 50 pengős részvényre oszlik és alaptőkéje 2,500,000, tartaléktőkéje pedig 3,000,000 pengőt fog kitenni, úgyhogy a részvényeknek mérlegszerinti értéke darabonként 110 pengőre rúg. Az 1925. évi december hó 31-én lezárt mérleg- és eredményzámlát a közgyűlés szintén egyhangúlag elfogadta és elhatározta, hogy az értékesökkenési alpnak 625,000,000 K, a nyugdíjalpnak 250,000,000 K, a tisztviselői segélyalpnak 50,000,000 K tantiémenetes dotálása után fennmaradó 5,592,312,397 K tiszta nyereségből a 8. számú szelvény 20,000 koronával váltassék be. Az összevont részvények után tehát az osztalék 100,000 K = 8 pengő (16%). A 8. számú szelvény 1926. évi május hó 8-tól kezdve Budapesten: az intézet pénztáránál (V., Széchenyi uca 1. szám) és a Magyar Általános Takarékpénztár Rt. pénztáránál (V., Gróf Tisza István uca 14. szám) kerül beváltásra.

Magyar Cukoripar Rt

A Magyar Cukoripar Rt. e hó 30-iki közgyűlésének megnyitómérlegében alaptőkéje 18,000,000 pengő, a tőketartalék 9,000,000 pengő, úgyhogy a társaság tiszta vagyona 27,000,000 pengőt tesz, az utolsó háború előtti 1913-1914. üzletévben kimutatott és az időközti tőkefelemelésekkel 22,500,000 pengőre szaporodott összeggel szemben. Az alaptőke 100 pengő névértékű részvényekre fog oszlani, amelyekre 150 pengő kimutatott vagyon esik. Részvényenként 8 pengő, azaz 100,000 K osztalékot fizetnek ki.

A Gschwindt-féle Rt.

közgyűlése elhatározta, hogy az 1925. évi január 1-i megnyitómérlegben a részvénytársaság alaptőkéjét 5,400,000 pengőben, tőketartalékát 2,600,000 pengőben és a részvények névértékét 5:2 arányban való összevonás mellett darabonként 50 pengőben állapítja meg. A közgyűlés egyúttal elhatározta, hogy az 1925. üzletévre részvényenként 30,000 korona osztalékot fizet, melyre vonatkozó szelvények a vállalat központi irodájának pénztáránál és a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál folyó hó 30-tól kezdve kerülnek beváltásra.

A Magyar Kender-, Len- és Jutaipar Rt.

közgyűlése változatlanul elfogadta az igazgatóság javaslatát, mely szerint a megnyitómérleg 5 millió pengő alaptőkével, 4 millió pengő tőketartalékkal és 6 millió pengő értékesökkenési tartalékkal tüntetetik fel, míg egy részvény névértéke 40 pengőben állapított meg. Részvényösszevonás nem történik. A megnyitómérlegben kimutatott tőkék figyelembevételével egy részvényre 120 pengő esik. A vállalat az 1925. üzletévre részvényenként 30,000 korona osztalékot fizet, a mult évi 9000 koronával szemben. A szelvények május hónap 10-étől kezdődően kerülnek beváltásra a Magyar-Olasz Bank Részvénytársaságnál.

Trust

A Részvénytársaság Villamos- és Közlekedési Vállalatok Számára (Trust) e hó 17-én megtartott közgyűlése az 1925. év január 1-i megnyitómérleget 10 millió pengő részvénytőkével és 10 millió pengő tőketartalékkal állapította meg. Részvényösszevonás nem történik. 400,000 darab részvényt minden részvényre 25 pengő névérték és 25 pengő tőketartalék jut. A 8. számú osztalékszelvény folyó évi április 19-étől kezdve 18,000 koronával kerül a Magyar Általános Hitelbanknál beváltásra.

Phöbus

A Phöbus Villamosvállalatok Részvénytársasága e hó 17-én megtartott közgyűlése az 1925. évi január 1-i megnyitómérleget 4 millió pengő részvénytőkével és 4 millió pengő tőketartalékkal állapította meg. 400,000 darab részvényt minden részvényre 10 pengő névérték és 10 pengő tartalék jut. A 13. számú osztalékszelvény folyó évi április 19-től kezdve 7000 koronával kerül a Magyar Általános Hitelbanknál beváltásra. A közgyűlés egyúttal elhatározta a Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok számára cégbe (Trust) való beolvadását.

Lábfájások! Elég volt a szenvedésből



Szent Rókus Lábsó új lábat csinál

Elegendő, ha egy csekély mennyiséget ebből a lábsóból beleteszünk egy labor meleg vízbe és áztatjuk a fájós lábat 10-15 percig. Ezen idő múlva a láb dagadtsága, zúzódása, a kínzó, égető érzések egy csapásra megszűnnek és többé újra el nem kezdődnek.

Hosszabb áztatás megpuhítja a tyukszemet és bőrkeményedéseket annyira, hogy azok könnyűszerrel, kés vagy beretva nélkül eltávolíthatók.

A legégetőbb, legmakacsabb lábfájások, fagyások elmulnak a Szent Rókus Lábsó használata által.

A Szent Rókus Lábsó a lábat tökéletesen újjá alakítja, a lábat a legjobb állapotba hozza, úgyhogy a szük cipő, sőt az új cipő is éppen olyan kényelmes lesz, mintha évekig hordta volna. Megszabadítja Önt a láb különböző zavaraitól, annyit járkaálhat, amennyit akar, gyalogolhat vagy állhat egy helyben órákig, a fáradtság vagy fájdalom legcsekélyebb érzése nélkül.

Egy nagy csomag Szent Rókus Lábsó ára 16 ezer korona. Kapható minden gyógyszerárban. Ha nem kapná, forduljon a magyarországi képviselőhöz: Szent Rókus Gyógyszertár, Budapest, VII., Rákóczi út 76. 70. Telefon: József 106-34.

DEMOKRATA ÉLET

Dr. Gál Jenő beszéde

a gazdasági összeomlásról, a politikai erkölcsökről, a demokrácia megváltó tisztaságáról és a párisajtóról

Nagyszerű társasvacsorát rendezett kedden este a XVII. ker. *Demokrata Kör*, amelyet zsufolóság megtöltött a polgárság, hogy meghallgassa dr. Gál Jenő és dr. Csergő Hugó előadásait. A vendégeket dr. Weiller Ernő elnök üdvözölte, méltatva azt, a nagyszabású és lelkes munkásságot, amit dr. Gál Jenő, mint a Lipótvárosi Demokrata Kör elnöke s törvényhatósági bizottsági tag és dr. Csergő Hugó, mint *A Polgár* felelős szerkesztője a párt érdekében kifejtettek.

Dr. Gál Jenő bevezető szavaiban azt a kérdést vetette fel, van-e egyáltalán politikai küzdelem, politikai akarás a demokrácia parton belül. Ezt az akarását elsősorban arra kell érvényesíteni, hogy a párt lapja, *A Polgár*, hozzájusson ahhoz a népszerűséghez, amit méltón megérdemel. Mert a nyomtatott betű viszi el mindig a nagytömegekhez az a kollektív gondolatot, melyet a mi körünk képviselnek. És ez nagyon fontos mert nem az a feladatunk, hogy körünk falain belül egymást győzzük meg, hanem azokat, akik *kint* az országban várják, hogy az eszme élő valósága hozzájuk is eljusson. Nagy szükség van erre, amikor a demokrácia ígért mindenki a szájába meri venni, amikor a Hallerek és társaink is a demokrácia képviselőinek merik hirdetni magukat. Föl kell világosítani a tömegeket arról, hogy az eszme igazi képviselői mi vagyunk, akik az ősek nagy hagyományait átmentettük a forradalmak vérzivatarain és megőriztük a mostani és a következő nemzedékek számára.

— Annak, aki ma a magyar közélet igazi képét tömörítve átárja látni — folytatta Gál Jenő —, elég, ha kezébe veszi a reggeli lapokat. Azt olvashatja bennük, hogy *hatezer bányamunkás elindult Salgótarjánból*, hogy kenyeret és megélhetést kérjen a kormánytól, hogy elmondja, hogy ott az emberek ezrei a rügyeket rágják le a fákról, hogy éhségüket csillapítsák. Azután ha tovább megyünk, olvasunk *széna-pázt nemaról*, azután jön a *frankhamisítás*, az *üngylikosságot* és végül a közgazdasági rovatban a *csődök*. A nemzetgyűlésen pedig ezalatt arról folyik a vita, hogy melyik képviselő a tisztességesebb. És a nyomor és dezolátság közepette új méltóságok keletkeznek, kitüntetések röpülnek és a kitüntettek büszkén hordozzák új címüket. *Ez az, amiből mi nem kérünk*. Nekünk nem kell dísz, méltóság, nem kérünk a hiúságok megkülönböztetéséből, mert a demokrácia nekünk megadja azt a nemességet, mely a munka nemességén alapul. *Legyen az övék a cím, miénk a becsület!* Nekünk nem kellnek a kendőzött arcek és a kendőzött feltek! Azt akarjuk, hogy miként el kell mólnia a kendőzött szépségnek a társadalomból, *el kell mólniok a*

kendőzött igazságoknak a politikából.

— Néhány nappal ezeőtt a miniszterelnök úr nagy beszédet mondott, melyben *Tisza István gróf* emlékét idézte. Azt állította, hogy ő egész életében politikai ellenfele volt és mégis az ő nyomdokain halad most, mert az országot csak az *erős kéz* politikája mentheti meg. Ez igaz, az erős kézre szükség van, de *nem arra az erős kézre, amely út*, hanem arra a kemény ökölre, mely zaboláz, irányít és helyes útra tereli az országot fogatát. Addig, míg éhező tömegek jelzik a mai politika útját, nem jár népszerűség sem a kormánynak, sem pártjának. Az állam *önmagát szandlja, de megöli a gazdasági életet* és elveszi a dolgozni akaró, kenyere után futó polgártól annak lehetőségét, hogy dolgozni tudjon. Így kell megítélni a salgótarjáni eseményt, amely nem sztrájk volt, nem forradalmi megmozdulás, hanem az életerő utolsó fellángolása az elmúlás ellen. Ami itt folyik, az már nem más, mint a munkátlanlásg kenyértelességének ülékezése a esőbejutott kapitalizmussal. Az *árumintavásár* megmutatta, hogy iparunk akarna produkálni, de nem tud, mert a becsületes gyárvezetéshez nincs meg a kellő hitel és ennek az igazságtalan hitel-elosztásnak következménye, hogy *ime 40—50 éves pilérek repedeznek*, mert nem bírják el azt a terhet, amit a kormánynak az a politikája ró rájuk, hogy az állam legyen szanált, a polgár pedig pusztuljon. Így maholnap ott fogunk tartani, hogy *lesznek adók, de nem lesz, aki adót fizessen.*

— Most a mi hazafiságunkra hivatkoznak, hogy hallgassunk, propagáljunk és mi, akiket másodrangú állampolgárokká degradáltak, *mentsük meg a hazát*. Hát jó! Álljunk oda, a demokrácia erejével, eszméinek tisztaságával, azzal a szent lelkesedéssel, mely azt a férfit fűtötte, aki ezt az eszmet évtizedeken keresztül ápolta, növelte közöttünk, *csináljuk meg a törvényes rendet*, hogy ebből szülessen meg a gazdasági jólét. Vigyük diadalra az eszmet az ország érdekében, *vezessük sikerre lapunk törekvéseit, legyen újságunk, mely gondolatainkat, céljainkat hirdeti*, mert ha mi sem becsüljük meg, akkor olyanok vagyunk, mint az az ember, aki *nem becsült meg saját lelkét*. Gondoljunk szeretettel arra a férfúra, aki talán külső megjelenésében nem viseli a szélső elegancia jellegzetes tulajdonságait magán, aki érintkezésében nem síma és diplomata, de érezzük meg, hogy a kerek manetták mögött becsületes, dolgos kéz nyugszik, mely alig várja, hogy újra kezébe ragadhasa a zászlót. Félre a pesszimizmussal, fogjon össze mindenki, aki híve a tisztaságnak. Bizzunk abban, hogy a törvényes igazság és demokrácia diadalra fog jutni.

Percekig rágott a taps *Gál Jenő* hatalmas beszéde után, melyért a kör nevében *Vörös János* társelnök mondott köszönetet. Ezután dr. *Csergő Hugó* emelkedett szóra és a pártajtó szükségességéről tartott előadást.

Vitéz Aladár szintén a pártajtó fontosságát méltatta, mert *csak a demo-*

krácia lapja foglalkozhat méltón mindazokkal a kérdésekkel, melyek ma a polgárság számára létkérdést jelentenek. Ezzel véget ért a vacsora, mely sokáig emlékezetes marad azok előtt, akik *Gál Jenő* beszédét végighallgathatták.

Nagygyűlés a Lipótvárosban

A Lipótvárosi Demokrata Kör vezetősége vasárnap délelőtt nagygyűlésre hívta össze a kerület polgárságát, hogy közvetlen tapasztalat útján győződjön meg a kerület kívánságairól és megállapíthassa, hogy a beruházási program végrehajtása kapcsán mik a kerület követelése.

Dr. *Gál Jenő* elnök nyitotta meg a gyűlést, majd *Zala Zsigmond* igazgató terjesztette elő határozati javaslatát, mely a kerület polgárságának kívánságait foglalta magában, amelyek a következők: *a fedett vásárcsarnok mielőbbi felépítése, a Tatra, Pannónia és Hollán utcák átjárása, a Lipótváros külső részének a villamosforgalomba való bekapcsolása*, (az Aréna úti vonal továbbvezetésével), a kerületben levő gyárak kéményeinek füstfogóval való ellátása, a Dumaparton leszerelt gázlámpák villanypalával való pótlása, a külső kerület előjárásági épületének megépítése, végül *játszóterek a gyermekek számára.*

A határozati javaslatot *Hegedűs József*, dr. *Mayer Ernő*, *Hegedűs Lajos* és *Román Erő* felszólalásai után a gyűlés egyhangulag elfogadta. Két hét múlva folytatják a kerület kívánságainak további ismertetését.

Hangverseny. Sikerkült hangversenyt rendezett a XI. választókerületi Demokrata női szervezete a Központi Demokrata Kör dísztermében. A nagyszabású műsort *Bródy Ernő*né lendületes ünnepi beszéde vezette be. A közreműködők közül elsősorban *Pécsi Blankának*, a Magyar Színház művésznőjének mélyhatású szavaltatát és *M. Mende Erzsébet* operaténésnek énekszámait tapsolta a nagyszámú közönség. Nagy tetszést aratott *Weisz Margit* zongoraművésznő, *Tauszig Magda* tehetséges, humoros táneprodukcióival, *Páris Illy*, aki gitár-kísérettel aktuális strófkákat énekelt és *Pataki Irén*. Az estély rendezésén *Weickugel Ilka*, *Hatschek Gézné* és *Herczeg Béláné* fáradoztak.

Közgyűlés a Józsefvárosban. A *Józsefvárosi Nemzeti Demokrata Társaság* (XIX. választókerület) vasárnap d. e. tartotta rendes közgyűlését, mely a tagok nagy érdeklődése mellett folyt le.

Dr. *Körmöczy Zoltán* elnöki megnyitójában arra a baráti ösztörrésre utalt, mely a kör tagjait egybekapcsolja, majd a Demokrata Párt nagy halottairól emlékezett meg. Ezután *Román Ernő* alelnök-főtákar terjesztette elő titkári jelentését és vázolta a jövő feladatait. A közgyűlés dr. *Hajdu Marcellt* tiszteletbeli tagja választotta. *Hajdu Marcell* hosszabb beszédben ismertette a főváros aktuális problémáit. Ezután egyhangulag megválasztották az új tisztkart. A vezetőség így alakult meg: Elnök *Kör-*

műzei Zoltán dr., ügyvezető-elnök *Román Ernő*, társelnökök *Cukor László*, *Breuer Miksa*, *Balkányi Vilmos*, dr. *Barta Gábor*, *László Lipót*, főtítkár *Sarbo Vilmos*, házmagy *Hold Sándor*, ügyész dr. *Fadusz Pál*, pénztárnok *Hollander Dezső*. A közgyűlés *Vássonvi Vilmost* felgyógyulása alkalmából táviratilag üdvözölte.

Lakásépítési tanulmányút Béesbe. A Nemzeti Demokrata Párthoz tartozó közlövényhatósági bizottsági tagoknak egy csoportja, úgymint az építő és más érdekeltségeknek számos tagja május 13-án tanulmánykirándulást rendez Béesbe. Az ellátásról, kellő tájékoztató kiséretről az előkészítő bizottság gondoskodott. A ársáságnak bemutatják a külföldi lakás-

ügyi és építési mozgalmakról készült filmeket is. Akik ezen a kiránduláson résztvenni kívánnak, jelentsék azt be meliből frásban vagy telefonon *Zsombor Géza* v. államtitkár, fővárosi bizottsági tagnak (Főherceg Sándor uca 4. Telefon J. 31-52), vagy *Freund Dezső* műépítész, fővárosi bizottsági tagnak (Rákóczi tér 10. Telefon: J. 45-35.)

NŐMOZGALOM

Kulturdélután a XVI. kerületben

Rosenákné Behr Ilona a kétféle morálról
Csergő Hugó a női tábor szociális feladatáról

Magas nivójú és lelkes hangulatu előadó-délutánt rendezett szordán a *Női Tábor XVI. kerületi és zuglói csoportja*, a kerület demokrata körének Thököly út 80. számú helyiségében, melyet az utolsó helyig megtöltött az érdeklődők sokasága. Dr. *Révész Izidorné* elnöki megnyitójában üdvözölte a megjelenteket és az előadókat: *Rosenákné Behr* Blankát, az ismert írónőt és dr. *Csergő Hugót*, A Polgár felelős szerkesztőjét.

Rosenákné Behr Blanka tartotta meg elsőnek felolvasását a *kétféle morálról*. A morál — úgymond — tulajdonképpen nem más, mint az életformák divatja, mely az uralmon levő társadalmi osztály izlése szerint változik. Van politikai- és magánérköles. A kenyértolvajt, aki éhez az családjának kenyeret lopott, elítélik és ha büntetését le is ulti, a társadalom kiközösíti magából. *De hány olyan ember jár közöttünk, akiről tudjuk, hogy gyilkoltak*, de mert gyilkosságaikat bi-

zonyos ma divatos jelszavakkal igazolták és a törvény őket bizonyítékok hiányában fölmentette, továbbra is egyenrangú tagjai a társadalomnak. Nem a világ mozdult meg alattunk, hanem csak a mi fejünk kóvályog. Először azt hallottuk, hogy eljött a vallás eltűnésének ideje, ime: *ma megújodását ünnepli a vallásosság*. Majd azt halljuk, hogy a házasság intézményének esődje következett el, pedig csak a kétféle morál hazugsága bosszulja meg magát, mert kihatásában nemcsak a családi életet csufolja meg, hanem melegágya minden bűnnek, minden immoralitásnak. Csak egyféle morál létezhet és ha azt akarjuk, hogy az új generáció jobb jövő felé haladjon, meg kell szüntetni a kétféle morált, ki kell küszöbölni a házasság intézményéből és föl kell ébrednie a férfiakban a magasabbfokú felelősségérzetnek.

A nagy tetszéssel fogadott felolvasás után dr. *Csergő Hugó* szabad előadása következett.

A mai nyomorúság megdöbbentő jelenségeit vizsgálta és kifejtette, mi lehetne a nők hivatalosa és súlyos bajokkal szemben. Majd a háborús szociálpolitika egyik legszebb alkotásáról, a *Népjóléti Központ*-ról beszélt. Helyes szociálpolitika, gazdasági politika és adópolitika azok az eszközök, amelyek az ember életét elviselehetővé teszik és míg e politika

megvalósul, kell intézmény, amely mint ember álljon az ember mellett, segítő kézzel és bátorító tanáccsal. Ma a küzködő magukra hagyatva szenvednek. Van kormányunk, mely nem törődik azzal, hogy az élet elhervad és talán azzal vigasztalja magát, hogy a mának igazi népjóléti programja az, *ha mennél kevesebb gyermek születik és mennél több ember hal meg*, mert sokan vagyunk és ha számunk fogy, a még élők részére az élet könnyebb lehetőségei nyílnak.

Szó! ezután a *fővárosról*. Egy eszterdeje lesz, hogy bevozult a városházára a demokraták és szociálisták tettekrezés többsége, ám terveit nem tudja megvalósítani, mert nincs aki azt a szellemet megvalósítsa, melyet ez a többség jelent, hiszen még ma is helyén a régi polgármester és a régi tanács.

A szociális gondoskodás munkájában szép feladatok várnak a demokrata női táborra. A szó propagandájára, a betűi propagandájára és a tettek propagandájára van szükség. Mi emberek, amikor odahaza vagyunk és gondolkodunk az élet dolgai felől, úgy érezzük, hogy tele a jelkünk jószággal. Ha oly jók tudunk majd lenni kifelé, mint anilyen jóknak magunkat érezzük befelé, ez a jószág fogja megváltani a világot.

A nagyhatású előadásért dr. *Révész Izidorné* elnöknő mondott köszönetet.

Laptulajdonos: **dr. Vássonvi János**
Felelős kiadó: **dr. Csergő Hugó**

Figyelmeztetés!

Mindazok a budapesti lakosok és a jelenleg Budapesten tartózkodó vidékiek

akik vétkes könnyelműséggel elmulasztották

megtekinteni vagy mindössze csak egyszer látták *Mia May* és *Emil Jannings* legnagyobb és legszebb filmjét: a *Páris Grófnő-jét*,

jelenjenek meg naponta délután

az **V. és VI. kerületben lakók**
Mozgóképponthon, Teréz körút 28,

a **VII. és X. kerületben lakók**
Capitol Filmpalota, a Keleti p. u. mellett,

a **IV., VIII. és IX. kerületben lakók**
Uránia Tudományos Színház, Rákóczi út 21,

a **budai kerületekben lakók**

pedig a fentiek közül a hozzájuk legközelebb eső filmszínházban, ahol mindenkinek mód adatik arra, hogy ezen négy részből és 22 felvonásból álló világattrakciót egy előadásban megtekinthesse!

Figyelmeztetünk mindenkit, hogy e három színház teljesen új kópiát hoz forgalomba és hogy a jezyek elővételben is rendes árban kaphatók!

Nevetett Ön sokat

a „Főhadnagy úr a feleségen” e óadásán?

Mégegyszerannyit fog nevetni
ha megnézi

A regiment gyöngye

című 8 felvonásos katonai bohózatban egy szegény bundás vidám kalandjait munderban és száron

A kutyamosó szerepében: **Reinhold Schüntel**

Ezenkívül mindkét színházban

Milton Sills mint kedélyes gyalogrendőr a

Farkas a bárányok között

című 7 felvonásos First National slágerlülmben

A kamará színházban még külön Wunderlichné, a delejes asszony

Corvin Színház

1/26, 1/28, 1/310

Kamara

1/6, 2/8, 2/10

KERÉKPÁROK



Eredeti francia gyártmány,
teljes fel-
szereléssel **1,900.000 K**

Alkatrészek, gumik gyári árban

SCHWARTZ GÉZA kerékpár
nagyraktára
Budapest VIII., Német u. 45. Vigyázat saroküzlet!

PÉNZT azonnal folyósít.
Kihelyezzük pénztét leg-
jobbán. Bankház, Üllői út 67

RÉZ, VASBUTOR sodrony, ágybetét
gyermekkocsik elis-
mert jóminőségénél fogva legolesőbb **HIKKER** gyárában,
Budapest, VII., Dohány uca 6. szám. Telefon: József 124—12

Krámer Adolf
festő- és mázolómester
Budapest 1, Lágymányosi u. 3. Tel. J. 82-57

ÉKSZEREKET, kereskedelmi árukat bizományba át-
veszünk, azokat legjobban értékesítjük.
Értéktértesítő, Dob u. hatvankilenc

(Nemzetközi Orfeum) **TABARIN** VIII., Rákóczi út 63

Világvárosi műsor

Kezdeté 1/10 órákor **10 attrakció** Kezdeté 1/10 órákor

Vér-, bőr- és nemibetegségeket gyöke-
resen gyógyít 30 évi tapasztalat alapján
Dr. Mitzger hírneves intézete, Buda-
pest, József körút 3
Legújabb „SALVARSAN” oltások. Vérvizsgálat

Népopera Kávéház

Esténként Nyiregyházi SÁRAY ELEMÉR muzsikál

SZOLID POLGÁRI ARAK

Zálogcédulákat kiváltó, É-szereket,
brilliánsokat báki-
rél drágábban vesz:
SZÉKELY EMIL Király-
utca 51. (Terézstemplommal
szemben.) Telefon.

MŰVÉSZI szobafestést végez **GRALITZER**
Erzsébet Körút 44. Tel. 105-78

Szopogasson köhögés ellen



**Szent István gyógymaláta-
CUKORKÁT,**

mert a tiszta Szent István
malátakivonatból készült
kiváló nyálkaoldószer
enyhíti a légzőszervek
lobos bántalmait.

FÜRCHTIGOTT GYULA

vilamosszerelési cikkek és rádióanyagok nagykereskedése
Budapest, VII., Dohány uca 63.



Engedményes ár-
ban hangszerek
és gramofonok
a Nemzeti Demokrata
Pártkör tagjainak
Lemez ajándékok
legnagyobb raktára

Hangszer-Otthon

FEKETEMIHÁLY

Budapest VIII. kerület, József körút 9. szám

Demokratáknak enged-
ményt adok
FÜSZER ÉS CSEMEGE árukból
WIESNER ERNŐ fűszer- és csemege
kereskedő
VII., Dohány uca 102. Szegényház-tér sarok.

BÚTOR a legegyszerűbbtől a legfinomabb ki-
vételig, szolid árak mellett kaphatók
Modern Bútorszalón
Üllői út 14, Baross uca 11

Nincs többé poloska, meri a tudomány mai állása szerint
a **Novus-gyertyák** az összes
léteget és poloskát kipusztítják.
Hatása bámulatos. Gyárja:
ZELMANOVITS drogeriája, Wesselényi uca 36